ветскэ Союзай Коммунис партиин нтральна Комитедэй Пленум тухай

НФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй декабриин 13-най үдэшын ани дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-инистрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВ хэлэй үгэ хэлээ.

„Химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ гээшэ э ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ, арадай байдал улам аруулха шухалын шухала нүхэсэл мүн“ гэһэн нүхэр Хрущевой элидхэл тушаа тогтоолые КПСС-эй ЦК-гай ум нэгэн дуугаар баталан абаа.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум эмхидхэлэй асуудалнуудые ка үзэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидадай һаа нүхэр В. В. ЩЕРБИЦКИИЕ Пленум сүлөөлөө.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидадаар р П. Е. ШЕЛЕСТЫЕ Пленум һунгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 295 (10355) | 1963 оной декабриин 15, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

СС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ

...иин промышленностиие ...өөр хүгжөөхэ гээшэ хү... ахын үйлэдбэриие дэб... арадай байдал улам ...уулха шухалын шухала ... мүн» гэһэн нүхэр Хру... элидхэлые зүбшэн хэл... КПСС-эй Центральна ...дэй Пленумэй декаб... 3-най үглөөнэй заседани ...ргэлжэлүүлэгдээ.

...жүүлгэ болон ургама... хамгаалха химическэ ...үдые хэрэглэлгэтэй, тэ... зөөлгэ болон хадага... ай холбоотой бүхы хү... иие оньһожоруулха ...нуудта «Союзсельхоз...а» гэжэ бүхэсоюзна нэ...й түрүүлэгшэ **А. А. ...кий** гол анхаралаа хан... Үтэгжүүлгэ тараажа ...й хүрыһэндэ оруулха ...ануудые 1964 ондо бүри ...гаргаха гэжэ арадай ...н түсэбөөр хараалаг... Үрэһэ болон үтэгжүүл...ха 50 мянган, үтэгжүүл...ааха 11 мянган сеялкэ, ...усад машинанууд кол...вхозуудта үгтэхэ байна.

...шье үтэгжүүлгэ хэрэг... улам ехэ боложо бай...ээрэһээ хүдөө ажахые ...үри бүтээсэ ехэтэй тех... хангаха хэрэгтэй гэжэ ...жевский мэдүүлээ. Дүр...н метр үргэн мүртэй ...нүүдые бүтээжэ гаргаха ...эри тон богонихон бол...оо эмхидхэхэ хэрэгтэй. ...мүн дээшэшье тонно ...аадаг үтэгжүүлгэ сасан ...аг машинануудые бүтээ...лохо шухала. Тиимэ ма...үдые бүтээгээд байха... жүүлгэ тараалгада хү... ташалгые хоёр дахин ..., колхоз, совхозуудта ...ри 30 миллион хүдэл... үдэр алмаха арга ол...айна. Тэрэшэлэн үтэг... хэрэглэлгэтэй холбоо...ы хүдэлмэриие үргэл... оньһожоруулха зорил...гэнөөр шиидхэхэ хэрэг...бэшье ниимэ машина...анайда үгы байһаар.

...ральна болон органи... үтэгжүүлгэнүүдые бэ..., тарааха технологиче...ол аргануудые «Союз...техника» гэжэ нэгэдэл ...ажахын министерствэ...учно-шэнжэлэлгын ин...удтай хамта зохёоһон ...Энэ технологиин ёһоор ...о түхэлэй шэнэ маши...ые, складуудта хэрэгтэй ...ньһо түхеэрэлгэнүүдые ...ирын саг соо ухаалан ..., тэдэниие бүтээжэ гар...дэлмэри эмхидхэхэ шу...олоно.

...сэ ехэтэй шэнэ техникэ ...ер ухаалан зохёожо, ...бүтээн гаргаха хэмжээ... абахыень СССР-эй ...да, СССР-эй СНХ-да, ... болон хүдөө ажахын ... бүтээлгын гүрэнэй ко... даалгабал таарамжа...д А. А. Ежевский үр...үүлэн хэлээ.

...ральна үтэгжүүлгэ ха..., зөөхэ хүдэлмэри ту...тоходоо, А. А. Ежев...гэжэ тэмдэглээ. Үтэг...н нилээд ехэ хубинь ...дһаа амһарталагдан... ябуулагдадаг байна. ... мүнөө үедэ хэрэглэг...аарһан мэшээгүүд бү..., тиигээд уһа шиигтэ ...ахадаа нэбтэрдэг бай...одһоо станци шадарай ...үрэтэрхи замда ниимэ ...үдэй гурбанай нэгэ ... олониинь оройдоошье ... болошодог. Һайн ша...саарһан мэшээгүүдые

олоор гаргахатаяа хамта, полиэтиленһээ шэнэ амһартануудые бүтээхыень химиин промышленностиин предприятинуудһаа хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд хүлеэнэ. Энэ хадаа жиирэй складуудые барилгада гаргашалагдадаг мүнгэ зөөриие алмаха, үтэгжүүлгые һайнаар хадагалха арга олгохо байна. Гаргаша багатай складуудай типовой проектнүүдые зохёожо, 1964 онһоо эхилэн тэдэниие барижа орохо хэрэгтэй.

Мал ажалай, саад болон виноград тарилгын хүдэлмэри дутамагаар оньһожоруулагдана гэһэн хэдэн шүүмжэлхы ажаглалтанууд энэ Пленум дээрэ хэгдээ гээд А. А. Ежевский хэлээ. Тэмдэглэгдэһэн бүхы дутуу дундануудые тон богонихон болзор соо зайсуулхын тулада бүхы шухала хэмжээнүүдые бидэнэр абахабди гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

Армениин компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **Я. Н. Заробян** трибуны дэргэдэ ерэнэ. Партиин Центральна Комитедэй иимэ түлөөлэлгэ ехэтэй Пленум урда тээнь хэзээдэшье зарлагдаагүй юм гээд тэрэ хэлээ. Энэ хадаа химиин промышленностиие саашаданъ хүгжөөхэ, химическэ продуктнууд болон материалнуудые арадай ажахыда үргэнөөр хэрэглэлгые тусгаар шухала удха шанартай гэжэ манай партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй тоолодог байһые харуулна.

КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумһээ (1958 он) хойшо республика дотор химиин промышленностиин продукциин хэмжээн хоёр үлүүтэй дахин, синтетическэ дабирхай болон пластическа зүйлнүүдые гаргалга долоо дахин нэмэһэн байна.

Армениин химиин промышленностьда долоон жэлэй эхилһэнһээ хойшо тоогой, мүн шанарай талаар ехэ хубилалта болоо. Республикын химиин промышленностьда шэнэ шэглэл гэхэдэ, гербицидүүд бүтээн гаргагдадаг болоо. Манай химиин гол предприяти бологшо Кировэй нэрэмжэтэ завод синтетическэ каучук бүтээлгэтэй дашарамдан гарадаг продуктнуудые хэрэглэн, нёдондо жэлһээ гербицидүүдые гаргадаг болоо. Карадагска уурхайн байгаалиин гаазые хэрэглэн энэ завод ерэхэ жэлһээ ацетилен гаргадаг болохо.

Армениин хада уулын баялигууд химиин промышленностиие хүгжөөхэ шухала арга нүхэсэл болоно. Нефелиновэ сиенидүүдые хубилган болбосоруулха технологическа схемэ Ереванай химиин научно-шэнжэлэлгын институтда зохёогдонхой. Энэ схемын ёһоор баригдажа байһан Разданска горнохимическэ комбинат баригдажа байнхай. Энэ томо предприяти хэдэ хэдэн химическэ үнэтэ продуктнуудые, тэрэ тоодо натриин метасиликат бүтээжэ гаргадаг болохо юм. Натриин метасиликат гаргалга хэдэн зуу мянган тонно ургамалай тоһо алмаха арга олгохо байна. Винол шэнги синтетическэ утаһа ойрын саг соо гаргадаг болохо бүхы арга боломжо бии.

Химиин ашаглалгада үгтэхэ предприятинуудта шухала болохо технологическа түхеэрэлгэнүүдые хүсэдөөр үгэдэг болохо шухала байһанда түсэблэлгын органуудай анхаралые нүхэр Заробян хандуулаа.

Минеральна үтэгжүүлгэ бүри үрэ ехэтэйгээр хэрэглэһэнэй, уһалагдадаг газарай талмайе үргэдхэһэнэй, бусад хэмжээнүүдые абаһанай ашаар Армени 1970 он хүрэтэр ороохо таряа, мяха болон һү абалгые хоёр дахин нэмээжэ шадаха гээд нүхэр Заробян үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

Удаань Химиин болон нефтиин машина бүтээлгын талаар СССР-эй Госпланай дэргэдэхи гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ **Л. А. Костандов** үгэ хэлээ. Партиин Центральна Комитедэй майн Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ байха үедэ химиин промышленностьда, мүн химиин машина бүтээлгэдэ тоогой, мүн шанарай талаар горитой хубилалта болоо гэжэ тэрэ хэлээ. Химиин бүхы гол үйлэдбэриин технологи мүнөө бидэндэ мэдээжэ болонхой. Манай машина бүтээгшэд хэдэн зуун шэнэ шэнэ түхэлэй түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилэн гаргадаг болоо. Манай химиин промышленностиие дэлхэй дээрэхи түрүү зэргэдэ богонихон болзор соо гаргахын тулада бидэнэр мүнөө бүри һайнаар бэлэдхэнхэйбди.

Партиин ЦК-гай майн Пленумһээ хойшо химическэ түхеэрэлгэнүүдые бүтээжэ гаргалга 2,7 дахин нэмээ, машина бүтээлгын научно-шэнжэлэлгын, конструкторска бааза саа-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

МОСКВА. КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум. Зураг дээрэ: заседаниин зал соо.
ТАСС-ай фотохроника.

„Космос-23“ ниидэһээр

ТАСС-ай мэдээсэл

«Космос-23» гэжэ газарые тойрон дабшадаг хэмэл одон 1963 оной декабриин 13-да Советскэ Союзда табигдаа. 1962 оной мартын 16-да ТАСС-ай соносхоһон программын ёһоор замбуулинай дайдые саашадань шэнжэлхэдэ хэрэгтэй болохо научна аппаратура хэмэл одон дээрэ тодхогдонхой.

Энэ хэмэл одон замда гаргагдаад, түрүүшээр 92,9 минутын турша соо газарые тойроно. Тиихэдээ, эгээн холонь (апогей) газарай нюруунһаа 613 километртэ, эгээн дүтэнь (перигей) 240 километртэ, экваторһаа 49 градус һөөлжүүгээр ниидэжэ ябана.

Научна аппаратураһаа гадна, иимэ юумэнүүд одон дээрэ тодхогдонхой: 20,005 мегагерцын частота дээрэ хүдэлдэг радиопередатчик;

замыень наринаар хэмжэхэ радиотүхеэрэлгэ;

приборнууд болон научна аппаратурын хүдэлмэри тухай мэдээнүүдые газарта дамжуулхэ радиотелеметрическэ оньһонууд.

Хэмэл одон дээрэ тодхогдоһон аппаратура гэмгүй һайнаар хүдэлнэ.

Тоололго-согсололгын центр абтаһан мэдээсэлнүүдые шэнжэлжэ байнхай.

Совет айлшад Братиславада

БРАТИСЛАВА, декабриин 13. (ТАСС). Л. И. Брежнев түрүүтэй Советскэ партийно-правительственна делегаци Братислава город ерэһэнэйнгээ удаа Словакиин Коммунис партиин Центральна Комитедтэ орожо, КПСС-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Александр Дубчик болон Коммунис партиин национальна соведэй бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдөө хэбэ.

Чехословакиие сүлөөлхын түлөө ами наһаяа үгэһэн Совет Армиин солдат болон офицернүүдэй Славин хада дээрэхи хүшөөгэй дэргэдэ совет делегациин гэшүүд баглаа сэсэг табиба.

Һүүлдэнь айлшад «Словнафт» гэжэ нефтехимическэ комбинадта ошожо хараба.

Словакиин ниислэлэй арад зон совет делегациие хани халуунаар угтаа.

Солигорско комбинадай түрүүшын ээлжээн ашаглалгада үгтэбэ

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Солигорско калийна нэгэдэхи комбинадай барилгашадые, хабсаргашадые, горнягууд болон химигүүдые калийна комбинадай түрүүшын ээлжээе болзорһоо урид ашаглалгада үгэһэнтэйнь дашарамдуулан халуунаар амаршалба.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие түргэнөөр дэбжээхын түлөө бүхы арадай тэмсэлдэ Белоруссиин барилгашад, хабсаргагшад, горнягууд болон химигүүд гайхамшагта хубитаяа оруулба гэжэ амаршалга соо хэлэгдэнэ.

Эхэ оромнай эдэ үдэрнүүдтэ

УРААЛ — ОРОНОЙ ХИМИГҮҮДТЭ

Ураалай химиин машина бүтээлгын заводой хүдэлмэрилэгшэд ороной 150 шэнэ барилгануудта хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргадаг. Тэдэнэй олон захилнуудые болзорһоонь урид дүүргэхэ уялга ураалайхид абаад, хэлэһэн үгэдөө хүрэбэ. Долоон жэлэй эсэстэ тус завод химиин промышленностиин 30 гаран янзын шэнэ машина болон түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргадаг болохо.

ГАЗАР ДОРОХИ БАЯЛИГЫЕ ШЭНЖЭЛЭГШЭД МЭДЭЭСЭНЭ

Баруун-Сибириин геологуудай управлениин хүдэлмэрилэгшэд минеральна үтэгжүүлгэ бэдэрэн олохо долоон жэлэй түсэб дүүргээ. Белкинскэ, Кобырзинска болон бусад газарнуудта 30 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ бии гэжэ тэдэнэр тодорхойлоо.

ПЛЕНУМЭЙ МАТЕРИАЛНУУД ЧУКОТКО ХҮРГЭГДЭБЭ

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй материалнуудые толилһон хэдэн мянган центральна газетэнүүд Москваһаа аяар холын Чукотко самолёдоор абаашагдаба. Полярна үбэлэй орёо байдалда «ИЛ-18» самолёдые летчик Шуварин жолоодожо ябаа.

РЯЗАНИИН ЗАВОДТО

Рязаниин нефть буйлуулдаг заводто серно кислота үйлэдбэрилдэг шэнэ цех ашаглалгада үгтөө. «Ехэ химии» хүгжөөхэдэ үшөө нэгэ шухала алхам хэгдэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай ПЛЕНУМДЭ ЗОРЮУЛҺАН КИНОФЕСТИВАЛЬ

Мурманск городой Кировэй нэрэмжэтэ Культурын байшанда КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумдэ зорюулһан кинофестиваль нээгдэбэ. Ехэ хими тухай «Ленфильм» студиин гаргаһан фильмнүүд харуулагдаха юм.

Энэ зураг дээрэ № 1268 автоколоннын коммунис ажалай ударник, жолоошо Иван Петрович Рудик КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ Н. С. Хрущевой хэһэн элид хэлтэй нүхэдөө танилсуулжа байна.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Омог баярай үгэнүүд

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй хүдэлмэридэ манай колхозой бүхы гэшүүдэй анхарал хандуулагданхай.

—Хүдөө ажахын үйлэдбэриие улам хүсэтэйгөөр хүгжөөхэ үшөө нэгэ аргые манай ленинскэ Центральна Комитет заажа үгэбэ,—гэжэ коммунист Д. Дашиев хэлэнэ. Хүршэ нүхэрөө дэмжэн, тракторист Ц. Батомункуев иигэжэ хэлэбэ:

—Үтэгжүүлгын удха шанарые бидэнэр, таряашад, һайса мэдэхэбди. Теэд энээндэ манай нютагайхид үшөөл бага анхарал хандуулдаг юм. Нютагай болон минеральна үтэгжүүлгэнүүдые элбэгээр хэрэглэдэг һаа, дунда зэргээр гектарай 9 бэшэ, харин адагынь 15 центнер ургаса абаха бэлэй.

Мүнөө иимэ хөөрэлдөөнүүд колхозоймнай бригада бүхэндэ боложо байнхай. Хэдэн арбаад агитатор, пропагандист, багшанар болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэд колхозниигуудай дунда нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлые уншажа, ойлгуулжа үгэнэ.

Партийна комитет политическэ гэгээрэлэй системэдэ, олониитэ колхозниигуудай зүгһөө энэ Пленумэй материалнуудые шудалха хэмжээнүүдые хараалжа байнхай, мүн хүдөө ажахые саашадань дэбжээхэ талаар ажалшадай зүгһөө ороһон ажаглалта дурадхалнуудые, суглуулна.

Б. Дымбрылов,
Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина» колхозой № 5 бригадын парторганизациин секретарь.

Дэбжэлтын оршон байдалда

Бидэнэр, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд, түрэл партиингаа ЦК-гай ээлжээтэ Пленумдэ үнинэй бэлдэжэ эхилээ һэмди. Энэ жэлдэ манай колхоз ороохо таряа гүрэндэ худалдаха 3 шахуу түсэб дүүргээ юм. Мүн һү худалдаха талааршье жэлэйнгээ түсэб ноябриин 15-да, болзорһоо урид дүүргээ һэмди.

Мүнөө Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэлые манай таряашад, малшад ехэ анхаралтайгаар шудалжа эхилбэ. Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ хими нэбтэрүүлжэ, бүри ехэ ороохо таряа, малай ашаг шэмэ абаха зорилго бидэнэрые улам зоригжуулна, баясуулна. Пленумэй зүбшэн хэлсэжэ байһан асуудал—арад зоной байдалые улам һайжаруулха гэһэн гол шэглэлтэй ха юм.

Партийна организациин 30 гаран агитатор Н. С. Хрущевой элидхэлэй толилогдоһон газетэнүүдые бариад, дааһан айлнуудтаа, холын малшадта гаранхай. Хаа хаанагүй халуун хөөрэлдөөн боложо, минеральна үтэгжүүлгэ, уһалууриин газар үргэдхэхэ, агротехникэ наринаар сахиха тухай һанамжа, дурадхалнууд орожо байна.

Колхозой правлени, партийна организаци ЦК-гай Пленумэй материалнуудые шудалха, тиигээд хүсэндэнь хүргэхэ тодорхой хэмжээнүүдые ойрын сагта зохёохо бэлэдхэл хэжэ байнхай.

Партиин үнэн үгэ ажалай, политическэ дэбжэлтэ үүсхэн бадараажа, бүхы ажалшадай эршэ зориг улам дээшэлнэ.

Г. Дармаев,
Зэдын «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшын орлогшо.

ЭДЭНЭРШЬЕ ГЭЭГДЭХЭГҮЙ

Һү һааха жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар бэелүүлжэ байһан һаалишад Мухар-Шэбэрэй «Эрдэм» совхоздо олон. Тэдэнэй дунда 5-дахи отделениин түрүү һаалишад Дугарма Эрдынеева, Галина Матурова гэгшэд магтаалтай һайнаар ажаллажа байнхай. Мүнөө һаалишан Эрдынеева даалгагдаһан үнеэн бүриһөө 11 һарын дүнгөөр 1722 литр, Матурова 1727 литр һү һаагаад байнхай. Ажахын тоосооной даалгабариин ёһоор эдэнэр жэл соо үнеэн бүриһөө 1570 литр һү һааха байгаа.

Үбэлэй һарануудта үнеэн бүриһөө хахад пүүд һү һааха мүрысөөндэ уряалһан кабанскынхидһаа эдэнэр гээгдэхэгүй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Эрдэм» совхозой эрхим һаалишад **Д. Эрдынеева** (зүүн талын), **Г. Матурова.**
А. Борисовай фото.

ҮБЭЛДӨӨ ҮНЕЭН БҮРИҺӨӨ СҮҮДХЭДЭ ХАХАД ПҮҮД ҺҮ ҺААХЫЕ КАБАНСКЫН ҺААЛИШАД УРЯАЛНА

Республикын ажахынуудай һү худалдаха түсэбөө ямараар бэелүүлжэ байһан тухай

1963 оной декабриин 10-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Управленинүүд	Бүхыдөө	1962 оной энэ үеынхитэй жэшэхэдэ
Баргажанай	93	121
Зэдын	89	115
Улаан-Үдын	81	110
Хоринн	81	105
Хяагтын	78	106
Мухар-Шэбэрэй	75	105
Кабанскын	75	103
Түнхэнэй	68	91
Баунтын аймаг	92	108

**

Дээрэ заагдаһан мэдээнһээ харахада һү абалга, худалдалгаар республикымнай олохон управленинүүд гээгдэжэ ябана. Декабрь һарын түрүүшын 10 хоногто ноябрь һарынхиһаа һү һаалга доошолоо. Энэ декада соо ноябриин һүүлшын 10 хоногойхиһоо 600 центнерээр бага һүн һаагдаа. Энэ үедэ гансал Баргажанай үйлэдбэриин управлени һү һаалгаяа 200 центнерээр дээшэлүүлһэн байха юм.

Илангаяа Түнхэнэй, Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын үйлэдбэриин управленинүүдтэ бирагүй байдал үзэгдэнэ. Тусхайлан хэлэхэдэ, Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозууд ноябрь һарын гурбадахи арбан хоногто 802 центнер һү һааһан байбал, декабрь һарын түрүүшын арбан хоног дотор оройдоол 446 центнер һү һаагаа. Зэдын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд һү һаалгаяа 1200 центнерээр багадхаһан байха юм.

Һү һаалга яахадаа доошолноб? Зүгөөр энэ үедэ ажахынууд үбһэ тэжээл элбэгтэй байна ха юм. Гэбэшье колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд «үбһэ тэжээл багатайбди» гэһэн шалтагаан урдаа барьяад лэ байлсадаг.

Жэшээлхэдэ, Хяагтын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай фермэнүүдээр ябахада тугалнууд олоор абтажа байна. Тиигэбэшье һү һаалга доошолно. Декабрь һарын түрүүшын 10 хоног соо ноябрь һарын һүүлшын арбан хоногойхидо орходоо эндэ 40 [illegible] центнер бага һүн абтаа. Тиихэдэ Мухар-Шэбэрэй, Хоринн, Зэдын үйлэдбэриин управленинүүд иимэрхүү байдалтай.

Һү багаар абтажа байдагай шалтагаан юуб гэхэдэ, олонхи ажахынууд үнеэдээ муугаар харууһална, эдеэлүүлнэ. Зоотехническэ заабаринууд наринаар сахигданагүй. Малшадай дунда социалис мүрысөөн нүлөө ехэтэйгээр ябуулагданагүй. Гэбэшье республикымнай бусад ажахынуудта жэшээ болохоор ажаллажа байһан ажахынууд бии юм. Жэшээлхэдэ, Зэдын управлениин Борьёогой совхоз, «Коммунизм» колхоз, Баргажанай управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз, Хурамхаанай совхоз республикын бусад ажахынуудтал адли эрхэ байдалда байгаад һү худалдалгаар жэлэйнгээ түсэб дүүргээ бшуу.

Кабанскын управлениин һаалишад, малшадай хандаһан бэшэгые республикымнай малшад хаа хаанагүй дэмжэхэ ёһотой. Колхоз, совхозуудай фермэ болон гүүртэнүүдэй һаалишад ажал хүдэлмэридөө эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ажахын энэ жэлые амжалтатайгаар дүүргэжэ, ерэхэ жэлдэ һү, мяха болон мал ажалай бусад продуктнуудые ехээр абахын түлөө мүрысэхэ зэргэтэй. Энээнтэй хамта, хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар шухала хэмжээ ябуулгануудые хараалһан КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүд ажалшадые шэнэ амжалтада зоригжуулханъ дамжаггүй.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭИ ПЛЕНУМ

Эхин иинь 1-дэхи нюурта)

шадаа хүгжөө. Манай эрдэмтэд, конструкторнууд мянга гаран шэнэ түхэлэй түхеэрэлгэ, прибор болон арматурануудые ухаалан зохёогоо.

Химиин, нефтиин промышленностиие, тэдээндэ дүтын машина бүтээлгын һалбаринуудые хүгжөөхэ капитальна хүдэлмэри хэхын тулада мүнөө шухала болохо мүнгэ зөөри һомологдоно. Энэ мүнгэ зөөри хоёр, ехэдээл һаа гурбан жэлэй турша соо хүдэлжэ байһан заводуудые үргэдхэн шэнэдхэлгые түгэсхэхэ, хэдэн шэнэ завод барилгые эхилхэ арга олгохо байна.

Химиин промышленностиие хүгжөөхэ программые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада хэрэглэгдэхэ ёһотой арга боломжонуудые үгэ хэлэгшэ тоолоһон байна. Хамагай түрүүндэ шэнэ техникэ бүри олоор бүтээхэ, бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдые, ашаг ехэтэй технологическа схемэнүүдые зохёожо, нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй гээд тэрэ заагаа.

Хүдэлжэ байһан предприятинуудта химическэ түхеэрэлгэнүүдые олоор гаргажа үгэхэтэеэ хамта, шэнэ заводуудые бариха хэрэгтэй байһан тухай нүхэр Костандов үргэлжэлүүлэн хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэриие хүтэлбэри болгон, машина бүтээгшэд хадаа химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ асари ехэ зорилго шиидхэлгэдэ эрхим туһа нэмэри оруулха гээд нүхэр Костандов мэдүүлһэн байна.

Грузиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Г. Д. Джавахишвили** үгэ хэлээ. КПСС-эй ЦК-гай майн Пленум республика дотор химиин промышленность түргэнөөр хүгжөөхэ эхи табижа үгөө һэн гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Энэ жэлдэ Руставска азотно үтэгжүүлгын заводто азотно-кислота, аммиак болон аммиагай селитрэ гаргадаг үйлэдбэринүүд нэмэжэ ашаглалгада үгтөө. Энэ хадаа азотно үтэгжүүлгэ шилээд элбэгээр гаргаха арга олгоһон байна.

Капролактам гаргадаг хэдэн цехэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй нээгдэхын урдуур түгэсхэгдэһэн байна. Мүнөө хэдэн арбаад тонно түрүүшын продукци үгтөө. Синтетическэ утаһанай заводой туршалгын үйлэдбэри, мышьягай препарадуудай цех ашаглалгада үгтөө. Ехэ химиин барилгануудые, тусхайлбал, Рустави городтохи синтетическэ утаһанай томо заводые тогтоогдоһон болзортонь ашаглалгада үгэхын тулада манай барилгашад болон химигүүд бүхы юумэ хэхэ. Тус заводой ашаглалгада үгтэхэдэ республика дотор химиин промышленностиин шэнэ һалбари бии боложо, Закавказида бүд нэхэлгын промышленность саашадань хүгжөөлгэдэ шухала үүргэ дүүргэхэ байна.

Шэнэ предприятинуудые бариһанай, хуушануудыень үргэдхэһэнэй ашаар Грузиин химиин промышленностиин продукци, 1958 онойхитой сасуулбал, 1965 ондо дүрбэ үлүүтэй дахин нэмэхэ юм. 1966—1970 онуудта промышленностиин энэ эгээн түрүү һалбариие саашадань хүгжөөхэ талаар дурадхалнуудые бидэнэр зохёонхойбди. Байгаалиин газ, нефть болбосоруулдаг промышленностиин газ, Руставска металлургическа заводой кокесово газ эгээн лэ ехээр ашаглагдаха юм.

Агротехникые һайнаар сахин, хүдөө ажахыда химиие хэрэглэхэ гээшэ манай республикада хамагай түрүүндэ сайн набша, цитрусова ургамал, тамхи, виноград, эфиротоһоной болон үрэ жэмэстэ ургамалнуудые шилээд ехээр абаха гэһэн удха шанартай. Эдэ ургамалнуудта, плангаяа сай болон цитрусова ургамалнуудта минеральна үтэгжүүлгэ тон ехээр хэрэгтэй болодог. Сайн үндэр ургаса абахын тулада гектар бүридэ 25 центнер үтэгжүүлгэ хэрэгтэй болодог. Тэрэнэй 70 процентнь азотно үтэгжүүлгэ байха ёһотой.

Халуун нютагуудта үтэгжүүлгэ угаа ехэ ашагтай юм. Энээн тухай манай колхоз, совхозуудай дүй дүршэл эли тодоор гэршэлжэ үгэнэ. Минеральна үтэгжүүлгын хэрэглэгдээгүй сайн плантаци дээрэһээ гектар бүриин ойролоол 10—12 центнер эрхим сортын набшаһан абтаһан байха юм. Үтэгжүүлгэ хүсэдөөр хэрэглээд, агротехническэ шухала хэмжээ ябуулганууды бэелүүлээд байхада, ажахынуудта гектар бүриһөө 40 центнер, заримуудтань 50—70 центнер сайн набша абтаһан байха юм. Гол техническэ ургамалнуудые тарилгада һаадгүйгөөр оооһо таряа, плангаяа шэнииеэ болон кукуруза бүри ехээр ургуулан абаха бүхы арга боломжонуудые хэрэглэхэ гэжэ бидэнэр шиидэнхэйбди.

Манай орондо химиие дэлгэрүүлхэ агууехэ программа бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ Грузиин ажалшад бүхы хүсэ шадалаа зорюулха гэжэ нүхэр Джавахишвили хэлээ.

Арадай ажахы хүтэлбэрилгые парти шэнэдхэн хубилгаа. Энэ хадаа угаа ехэ материальна арга боломжонуудые бүри хүсэдөөр хэрэглэлгэдэ, тэрэ тоодо хүдөө ажахыда хими үргэнөөр нэбтэрүүлгэдэ туһалаа гээд партиин Москвагай хүдөөгэй областной комитедэй нэгэдэхи секретарь **В. И. Конотоп** хэлээ.

Н. С. Хрущевой үүсхэлээр область дотор овоц-хартаабхын, һүнэй болон шубуу үсхэбэрилгын тусхай мэргэжэлтэй совхозууд байгуулагдаа һэн. Һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ 20 мянга гаран гектар үрэжэл ехэтэй, шиигтэй газар элдүүрилэгдээ. 21,5 мянган гектар газар уһалха уһалууриин һубаг ханаабууд татагдаа. Мүнөө жэлдэ сагай уларилай таарамжагүй байгаашье һаань, областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд оооһо таряа, хартаабха, мяха гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэбүүдые дүүргэһэн байна.

Гэбэшье колхоз, совхозуудта бии байһан ехэ арга боломжонууд үшөөл дутамагаар ашаглагдана гэжэ бидэнэр һайнаар ойлгонобди гээд үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлээ. Манай ажахынууд хартаабха, овоц болон бусад продуктнуудые бүри ехээр гаргаха ёһотой, гаргажа шадаханшье байна. Минеральна үтэгжүүлгэ бүри элбэгээр гаргаад байхада, бүхы таряанай ургасые шилээд ехээр дээшэлүүлхэ үргэн хараа зам маанадай үмэнэ нээгдэжэ үгэнэ. Мүнөө оооһото таряанай гектар бүриһөө ойролоол 10 центнер ургаса хуряанабди, 5—6 центнер минеральна үтэгжүүлгэ гектар бүридэ тараагаад байгаа һаа, манай газарай га бүриһөө 20—25 центнер оооһо хуряажа болохо байна. Энэ хадаа «Горки ленинские», Горькиин нэрэмжэтэ колхозуудай болон бусад ажахынуудай хэдэн жэлэй дүршэлөөр гэршэлэгдэнэ. Областиин колхоз, совхозууд бүхы дээрээ тиимэ ургаса абаад байгаа һаа, адууһа малаа өөһэдынгөө тэжээлээр хангажа шадаха.

Овоц болон хартаабхын ургаса дээшэлүүлгын областьдо тусгаар удха шанартай байһан тухай В. И. Конотоп саашань хэлэһэн байна.

Хүдөөгэй ажалшад химидэ ехээр найдана гээд Таджикистанай коммунис партиин Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь **Д. Расулов** хэлээ. Хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо асуудалые, хамагай түрүүндэ хими нэбтэрүүлхэ асуудалые парти шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн болгон табина.

Таджикистанда дунда зэргээр гектар бүриһөө 24 центнер хлопок абтадаг гээд үгэ хэлэгшэ заагаа. Зүгөөр 30 центнер хүрэтэр ургаса абажа болохо. Хлопок ургуулгын олон мастернууд минеральна үтэгжүүлгые, ургамалые хамгаалха химическэ зүйлнүүдые шадамараар хэрэглэһэнэй, агротехникые таһалгаряагүйгөөр нарижуулан һайжаруулһанай ашаар жэлһээ жэлдэ гектарай 40 центнер ургаса хуряадаг.

Бүхы ажахынуудай эды шэнээн ургаса абадаг болохо зорилго бидэнэр өөһэдынгөө үмэнэ табяад байнабди гэжэ нүхэр Расулов мэдүүлээ. Хэрэгтэй болохо зэргээрнь минеральна үтэгжүүлгээр хангагдаад, шэнэ газар элдүүрилхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан мүнгэн зөөриие хүсэдөөр хэрэглээд байбал, Таджикистан хлопок тарилгые эрид ехээр үргэдхэжэ, 1970 он хүрэтэр жэлдээ 800 мянган тонно хлопок абажа шадаха байна. Мүн оооһо таряа бүри элбэгээр ургуулан абаха ехэ арга боломжо бии болохо байна.

Таджикистанда мүнөө дээрээ химиин промышленность байхагүй, зүгөөр тэрэниие хүгжөөхэдэ таарамжатай ехэ арга боломжо бии гэжэ нүхэр Расулов тэмдэглээ.

Манай олонациональна Эхэ ороной арадуудай экономико болон соёл культурые дэбжээхэ тухай парти, правительство угаа ехэ оролдолго гаргана. Энэ оролдолгодо харюусан, таджик арад шэн зоригтойгоор ажаллажа, коммунис байгуулалтын асари ехэ түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхэ гээд нүхэр Расулов үгэеэ дүүргээ.

Химиие хүгжөөхэ үргэн программа маанадта, бүд нэхэгшэдтэ мүн лэ ехээр хамаадана. Манай комбинат химическэ утаһаар бүд нэхэдэг болоһоор 15 жэл боложо байна гээд Дарницка торгоной комбинадай директор **Г. Н. Ещенко** хэлээ.

Комбинадайнгаа ажал хүдэлмэри тухай үгэ хэлэгшэ дэлгэрэнгыгээр хөөрөө.

Г. Н. Ещенкын үгэ хэлэһэнэй һүүлээр Пленум хадаа нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл тушаа үгэ хэлэлгые болюулха гэһэн шиидхэбэри баталан абаа.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр **Н. С. Хрущев** Пленумэй үдэшын заседани дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлээ. Зал соо һуугшад тэрэниие хани халуунаар угтаа. Нүхэр Н. С. Хрущевой эли тодо, удха түгэлдэр үгые Кремлиин съездүүдэй ордон соо суглараад Пленумдэ хабаадажа байһан хэдэн мянган хүн гүнзэгы ехэ анхаралтайгаар шагнаа. Үгэ хэлэжэ байхадань нэгэтэ бэшэ нэрьемэ удаан альга ташалган болоо.

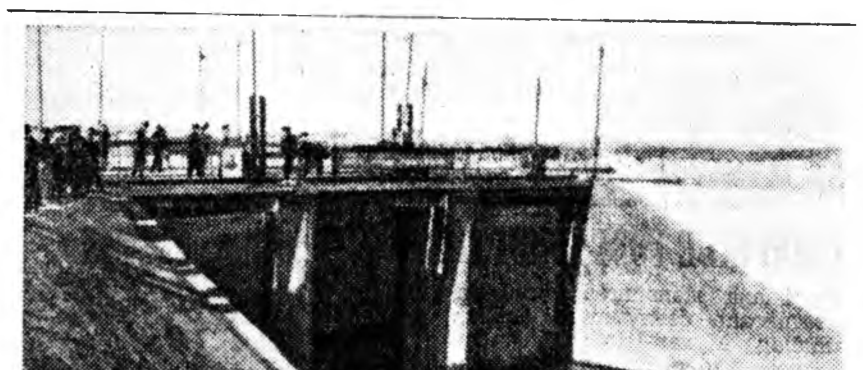
«Химиин промышленностиие түргэнөөр хүгжөөхэ гээшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ, арадай байдал улам һайжаруулха шухалын шухала нүхэсэл мүн» гэһэн нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл тушаа тогтоолые Пленум нэгэн дуугаар баталан абаа.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум эмхидхэлэй асуудалнуудые хаража үзөө.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидадай уялгаһаа В. В. Щербицкиие Пленум сүлөөлөө. КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидадаар П. Е. Шелестые Пленум һунгаа.

Тиигээд КПСС-эй ЦК-гай Пленум хүдэлмэреэ дүүргэһэн байна.

(ТАСС).

КАРА-КАЛПАГАЙ АССР. «Узводстройн» барилгашад Раушан канал малтаха хүдэлмэриие болзорһоонь нэгэ жэл урид дүүргэжэ, ашаглалгада оруулба. Тус каналаар ерэһэн уһан хэдэн мянгаад гектар хубхай газарые уһалан, үрэжэлтэй болгохо ба хужартай нуур сөөрэмүүдые сэбэр уһатай болгохо юм. Зураг дээрэ: Раушан каналай эхинэй барилгын түхеэрэлгэ.

ТАСС-ай фотохронико.

> Мал хараһан—
> Ама тоһодохо
> *(Арадай үгэ)*

Малай үбэлжэлгэ— мүнөөдэрэй шухала асуудал

АРГА, ШАДАЛААР АДЛИХАН ААД...

Үбэлэй шанга хүйтэндэ үхэр мал архэ бэшэ тураха, муудаха, ашаг шамаеэ татаха ёһотой гэжэ хэлэдэг тон буруу. Үнэндөө тэдэниие зүбөөр эдеэлүүлээд, дулаахан зохид байрада байлгажа, һайнаар харууһалаа һаа, үбэлэйшье сагта малһаа ашаг шамэ элбэгээр абаха дүүрэн аргатай.

Энээниие зарим түрүү ажахынуудай дүй дүршэл, амжалта түйлалта элитээр гэршэлнэ ха юм. Жэшээ болгон, Сахирай сомоной «Победа» колхозые (Зэдын үйлэдбэриин управлени) абаад үзэе.

Мүнөө тус артелиин алишье фермээр ябахада, үхэр малынь дулаан һайн байратай, үбһэ тэжээлээршье яһала элбэг, муу бэшээр үбэлжэжэ байнхай. Мүн эндэхи фермэнүүдтэ һүншье зун, намарайхиһаа дутуугүй ехээр һаагдажа, тугал, буруу, хашарагуудынь шэгнүүрээшье горитойгоор нэмээнэ.

Илангаяа һү һаалгаар Хантуриин фермынхид колхоз соогоо түрүүлжэ ябана. Жэлэй үнгэрһэн 11 һарын туршада хамта 2400 центнер һү һаагаад, тэрэнһээ 2100 гаран центнерыень гүрэндэ худалдаа. Ондоогоор хэлэбэл, энэ үе соо фермээрээ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1670 гаран литр һү һаажа, гансашье колхоз соогоо бэшэ, бүхы Захаамин нютагайнгаа һаалиин гүүртэнүүдэй дунда түрүү һуурида гаранхай. Харин зарим түрүү һаалишадынь бүриншье дээшэлэ үрэ дүн түйлаа. Жэшээлхэдэ, һаалишан Валентина Николаева үнгэрһэн 11 һарада бүхы 18 үнеэд, гунжадһаа 28890 литр һү һаанхай. Мүнөө 7—8 үнеэдэйнгээ декабрь—январь һарада тугаллахаар шаргэһэниие һаань, сүүдхэдээ 68—73 литр һү тушаана. Мүн бэрхэ һаалишад Ханда Абидуева, Сурима Ринчинова, Мария Бадмаева гэгшэд баһал тэрэнһээ ехэ гээгдээгүй.

— Аяар 80 гаран үнеэднай декабриин хоёрдохи хахадта, январь соо түрэхөөр шаргэжэ байна. Тиигэбэшье бусад һаамхай үнеэдтээ үбһэ тэжээлэй бии байһан зэргээрнь зүбөөр хубаарилан эдеэлүүлжэ, үдэрэй 3 дахин һаанабди. Энээнэй ашаар үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо һүн нэгэшье доошоо ороогүй. 177 үнеэдһээ сүүдхын 600—620 литр һүн алгадгүй абтана,— гэжэ фермые даагша, зоотехник Ц. Бальжанов хэлэнэ.

Эндэхид үнеэн бүридэ үдэрэй 4 килограмм үбһэ, һаагдаһан литр һүндэ 200 грамм талха таряанай зүйл, 15 килограмм силос, бага зэргэ үбһэнэй гурил эдюулнэ. Бүлеэн уһаар уһална. Шаргэһэн үнеэдээшье баһал зүбөөр эдеэлүүлжэ, һайнаар харууһална. Тэдэнэй тус бүридэ үдэрэй 5 килограмм силос, 4 килограмм үбһэ, буйлуулһан һолоомо үгэлсэдэг юм.

— Хээлитэжэ шаргэһэн үнеэдые түрэтэрнь шадамараар эдеэлүүлхэ, ханалгатай зохидоор харууһалхада, дэлэн ехэтэй, һүтэйгөөр тугалладаг. Тэдэниие түрүүшээр үдэрэй 4, удаань 3 дахин һаахада һүн ехээр абтана,—гэжэ һаалишан В. Николаева хөөрэнэ.

— Хэнэйшье мэдэһээр, һү ехээр абаха гэбэл, үнеэдтэ тэжээл элбэгээр эдюулхэ хэрэгтэй ха юм даа. Бидэ энээндэ гол анхарал хандуулдагбди,— гэжэ фермын нүгөө түрүү һаалишан Х. Абидуева хэлэнэ.

Үнэхөөрөө дээрэ газартай, шэрүүн уларилтай Захаамин, Сахир нютагта оооһо таряанһаа байха, малай эдихэ тэжээлэй ургамалнуудайшье үндэр баян ургаса абахань бэрхэтэй. Тиигэбэшье Хантууриин фермынхид сабшалангаа оролдосотойгоор үтэгжүүлээд, уһалаад, үбһэ ехээр абана. Мүн фермэ шадархи 200 гаран га таряалан дээрэ өөһэдынгөө хүсөөр наг шэбхэ ехые гаргаад, тэрэнээ уһалжа, силосэй ургамалнуудые таридаг юм. Байгша ондо тэндэһээ һайн ургаса хуряажа, 1600 тонно шэмэтэй силос дараа. Эдэ үдэрнүүдтэшье малшад тусхай тэргэтэй «ДТ-20» тракторааар тэндээ наг шэбхэ зөөжэ эхилһээр үнинэй.

Эдэ бүгэдын ашаар эндэхи колхоз энэ жэлдэ гүрэндэ 4100 центнер һү худалдаха түсэбтэй аад, 11 һара соо хамта 3800 шахуу центнер һү тушаагаа. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 400 центнер һү лаб худалдажа шадаха.

Тэрэшэлэн правлени, парткомой зүгһөө һаалишад, малшадай һуудал байдалые һайжаруулха, тэдэнэй эрилтые зүбөөр хангаха тушаа ехэ оролдолго гаргагдана. Бүхы фермэнүүдтэ һаалишад, малшадай байха һаруул дулаан гэрнүүд баригданхай.

Тус колхозтой зэргэлжэ хаяа хадхан, «Коммунизмын зам» артель оршодог юм. Эдэмнай ажахынгаа арга боломжо, байгаалиингаа эрхэ байдалаар тон адли колхозууд байна.

Зүгөөр ажалайнь үрэ дүн тад ондоо. Хараадшье үзыт. «Коммунизмын зам» колхоздо хамта 720 гаран үнеэд, гунжад тоологдоно гэхэ гү, али «Победа» артелиинхидэ орходоо һаамхай малынь хоёр дахин олон. Тиимэһээ һү баһал хоёр дахин ехээр абажа, гүрэндэшье элбэгээр худалдаха аргатай гэжэ хэншье хэлэхэл. Теэд энэ колхознай жэлэй эхинһээ хойшо ойрдоол 4000 центнер һү гүрэндэ худалдаад, ноябрь соо мнил 180 центнер һү тушааһан байна. Энээгээрнь бодоходо, үшөө 1700 центнер һү худалдаха жэлэйн сэб дүүргэгдэхэһээ байха, дүт... шьегүй болоно бшуу.

— Энэ жэлдэ үбһэ тэжээл ...гаар бэлэдхэгдээ. Мал хожом... лотор бэлшээридэ ябаа. Мүн ... үнеэд сагһаа урда шаргэа..., багаар һаагдаа,—гэжэ колхозо... руулагшэ Б. Цыбиков болон ... хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэ... дүүлнэ.

Теэд энээндэ хэн зэмэтэйб? ...шээнь, колхозойхид бии ... 1200 га таряалан, нилээд ехэ ... шалангаа һайса үтэгжүүлээ, ... һаа, мүнөөнэйхидэ орходоо ... ехэ силос, оооһо талханай ... үбһэшье бэлэдхэжэ абаха ба... Зоотехническэ хүдэлмэри зүбөө... бижа, искусственна үрэжүү... ажалые хаһа сагтань һайнаар ...хидхээ һаа, баһал иигэжэ үнеэ... хүү шахуу шаргэшоод бай... һааб даа. Мүнөө эндэ бүхы ... үнеэдэй 510 гараниинь шарга... Тэдээн зонь ойрын 3—4 һа...шье тугаллахагүй аад, үнинэй ... гахаяа болиһон мал олон. Ко... үнеэдые искусственна аргаар ... жүүлхэ хүдэлмэри яһала эмх...дэнэ. Теэд тоо бүридхэлынь ... табигдаагүй, тэрэнэйнь ямаршь...хи гуримгүйгөөр, хараа түсэбгү... хэгдэһэн дээрэһээ иимэ байда... хёолдоо.

Эндэ үбһэ тэжээл бага гэжэ... шууяан гарана. Тиигэбэшье т... адууһа малда ашаг шэмэ үгэ... зүб гуримаар эдюулхые оролдо... Үнгэрхэдөө үбһэ тэжээлынь гү... фермэдэ хаһа сагтаа зөөгдэ... хэдэн хоногоор таһалдашана. ...хи ушарта үбһэ, һолоомо, з... конь малай хүл доро бар... хаягдажа үгтөөд лэ, гэшха... уригдэжэ байна. Бухы табан... мэдэнь, һүн багаар гарана ... үнеэдые үдэрэй 3 һаахаяа бол... үнинэй.

Эгээл нимэһээ артель сооге... руу гэжэ тоотой Дүтэлүүрэй һа... фермэдэ (даагшань Р. Дар... ноябрь соо үнеэн бүриһөө ор... 50 гаран литр һүн абтаа. Хари... лэй эхинһээ хойшо үнеэн бү... миил 980 гаран литр һүн һа... Энэмнай дахшье бага бшуу.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, «Комм...мын зам» колхозойхид мала... үбэлжэлгэдэ, илангаяа һаалиин ... мэнүүдэй ажалда анхарал ехэ... бидаг болоод, үхэр малай хар... тэжээлые эрид һайжаруулан, ... техническэ хүдэлмэри зүбөөр а... хэжэ, малшадайнгаа ажаһуу... эрилтые гүйсэд хангаад байбал... шэнэрһөө дутуугүй һайн үрэ ... түйлаха дүүрэн аргатай.

А. ДОНДОКО...
Зэдын «...эн» газеты... хүдэлмэрилэгш...
М. НАМЖИЛО...
манай тусхай кор...

Малынь саһан дээгүүр хонон...

Батаганаа хорхойдо барюулхаһаа айжа, бүхэли зундаа унай табяад һуугаашад үбэлэй хүйтэн болоходо зүдэрнэл гээшэ ха. Ушарынь юуб? Хэжэнгын совхозой зарим гүүртэ, бригаданууд малай үбэлжэлгые бэлэдхэл муутайгаар угтаба.

Тусхайлан хэлэбэл, Холбоолжоной нэгэдэхи гүүртэдэ гүрэндэ тушаагдаха зуу гаран эрэ буруунууд шахагдажа байдаг. Малай байранууд задагай зайдан. Хото, хорёонуудынь зун, намартаа заһабарилагдажа абтаха байгаад, ямаршье хүдэлмэри ябуулагдаагүй байшоо. Мүнөө болоходо, харууһалагладаг малынь саһан дээгүүр хонохо баатай болоно.

Сошордомо дохёо

Тиихэдэ малшадай өөһэдынь байдаг гэр тэсэшэгүй хүйтэн, сонхонуудай шэлнүүд эбдэрхэй, дотор рама үгы байһаар.

Мүн шахагдажа байһан мал муугаар эдеэлүүлэгдэнэ. Үдэр бүхэндэ талха таряанай зүйл үгтэхэ аад, тэрэнь хододоо таһалдажал байдаг. Тиихэдээшье асарагдаһан оооһон тэрэ хэбээрээ үгтэдэг юм. Буталгажа гү, үгышье һаа халуун уһанда дэбтээжэ малда эдюулээ һаань һайн байгаа. Энэ арга боломжо хэрэглэгдэнэгүй. Эгээл энэ ушарһаа малай шэгнүүр, ноябрь һара соо хэдэн центнерээр хороо бшуу. Үбһэ тэжээл муутай дээрэһээ үбэлэй хүйтэндэ хашагдажа, залуу мал туража зүдэржэ байнхай.

Мүн Холбоолжоной хоёрдохи гүүртын малшадай байдаг гэр заһабарилагдажа дулаалагдаагүй зандаа. Эндэ Ярууһаа худалдажа абтаһан ... тэртэ 104 хашараг байрл... Асарагдаһаар һара тухай ... бошье, тэдэ малдань эдеэл...хэ рацион зохёогдоогүй б... юм.

Малшадта зохихо ба... түхеэрэгдэнэгүй... дэнэй дунда ойл... ламжын хүдэ... ри ябуулагдада... тооной. Агитаторнууд ү... ябадаггүй. Газетэ, журнал... гээгдэжэ абтана. Эдэ гү... нүүд совхозой түбһөө 10 ... модоной газарта байрл... юм. Тиимэһээ холын малш... тусгаар анхарал хандуула... ха байгаа.

Түлжүүлэгдэжэ байһан ...луу малай гүүртэнүүдэй ...лые гуримтай һайн болго... тулада бригадир нүхэр Д. Ринчино ямаршье хэмжээ ...нагүй. Малаа задагай зай... байрада байлгажа, саһан ...рэ хонуулжа байхадаа, һ... амар һуудаг гээшэ аа гү?!

...хэли зундаа юушье хэн... унай табилсаад байдаггал... ли байхагүйл байха.

Эдэ бүгэдые гуримшуул... тулада совхозой дирекци, ... тийна комитет шухала хэм... абаха бээ гэжэ найдамаа...

Ш. Бадма...
хүдөө бэшэг...

280 килограммда хүргэхэ...

Мал адуулагша М. Ш. Саргаев нилээд дүй дүршэлтэй болонхой. Үнгэрһэн зун 130 буруунуудые холын бэлшээридэ адуулха зуураа, толгой бүриинь шэгнүүрые 780 граммаар нэмээһэн юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ 48 шахамалнуудые даажа абаад, тарган тобироор харууһалжа байна. Эдэнь жэлэй эхеэр, январь, февраль һара соо гараһан түл болоно. Мүнөө шахамалнуудынь декабрь һарын һүүл багта гүрэндэ тушаагдахаар хараалагдана.

— Тиимэһээ буруунуудайнгаа шэгнүүрые 280 килогр... хүрэтэр нэмээхэ хүсэлэнтэй... гээд мэдүүлнэ.

Толгой бүридэнь 20 ки...грамм силос, 3 килограмм ...һэ, 3 килограмм обёосой һо...мо эдюулнэ, мүн үдэртөө ...ба дахин бүлеэн уһаар у...на.

Нүхэр Саргаев Ленинэй ...рэмжэтэ колхоздо мал аду...хадаа оролдосотой нягт... ажаллажа, нютагайнгаа ...ной дунда хүндэтэй болон...

С. Ардуе...

Түнхэн

Түрэл орон доторнай

БХИЛАЙН КОМБИНАДАЙ ЗАХИЛ

ДНЕПРОПЕТРОВСК. Бабушкинай нэрэмжэтэ заводой хүдэлмэрилэгшэд Бхилайн металлургическа комбинадта хэрэгтэй асари ехэ хоёрдохи домнын булад бүреэлтэнүүдые хабсаргажа эхилбэ. 12 дабхар гэрэй шэнээн үндэр, үлэмжэ ехэ хүсэтэй, шэрэм хайлуулдаг түхеэрэлгэ үргэлжэ шэрээгдэһэн конструкцяар суглуулагдаха юм.

Шэнэ домно түрүүшынхидээл адли — 1.719 кубическа метр багтаамжатай, жэлэй туршa соо миллион шахуу шэрэм шудхаха аргатай.

БЕЛОВСКО ШАХТЕРНУУДАЙ НӨӨСЭ

БЕЛОВО (Кемеровскэ область). «Беловуголь» трестын горнягууд энэ жэлдэ түсэбһөө галуур 250 эшелон нүүрһэ малтаба. Тэдэнэр Кузбасстаа түрүүлжэ арбан нэтэн һарын түсэб болзорһоонь урид дүүргээ.

Һарын туршада хүн бүхэнэй 99 тонно нүүрһэ малтажа, бассейн соогоо эгээн ехэ амжалта түйлаба. Нүүрһэ малталгын үнэ сэн хямдаруулжа, хахад миллион шахуу түхэриг мүнгэ алмаба.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ СЛЕТ

ОРЕНБУРГ. Коммунис ажалай түлөө тэмсэлшэдэй областной слёт эндэ болобо. Оренбургын областиин колхоз, совхозуудаар, барилга болон бусад хүдөөгэй предприятинуудаар коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөндэ 31 мянга шахуу хүнүүд хабаададаг. Тэдэнэй дүрбэн мянга гараниинь коммунис ажалай ударнигууд болонхой. Коммунис ажалай коллектив болон ударнигуудай түрүү дүй дүршэл дамжуулдаг 100 һургуули тус областьдо бии.

Слёдой делегадууд ажал ябуулгынгаа программа хараалаад, областиин хүдөө ажахын бүхы ажалшадта хандалга гаргаба.

ЛЬВОВСКО ОБЛАСТЬ. Роздольско горнохимическэ комбинадай хүдэлмэрилэгшэд арадай ажахыда серэ үйлэдбэрилэн гарагадаг юм. Мүнөө үедэ долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө амжалтатайгаар тэмсэжэ байна. Ажалай бүтээсэ 1965 оной хэмжээндэ хүргэгдэжэ, гурба дахин ехэ болоо. Мүн серэ үйлэдбэрилгэдэ гаргашалагдадаг зөөриин хэмжээн гурба дахин багa болбо. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Роздольско горно-химическэ комбинат харуулагдана.

ТАСС-ай фотохронико.

КЕНАФАЙ УРГАСЫН ШЭНЭ РЕКОРД

ЯНГИБАЗАР. (Ташкентын область). Верхнечирчикскэ үйлэдбэриин управлениин «Политотдел» колхозой ажалшад кенафай ургасын шэнэ рекорд түйлаба. 1050 гектар газарай га бүхэнһөө 227 центнер модоной ногоон шэлбэ суглуулжа абаа. Энэнь нёдондо жэлэйхиһээ арбан процентээр ехэ.

Узбекистанай таряашад кенаф ургуулжа абаха долоон жэлэй һүүлшын жэлэй даабариие үлүүлбэ. Түсэбөөр хараалагдаһан 230 мянган тонным оронд 267,5 мянган тонно продукци джуто-кенафна заводуудта тушаагдаба.

КУКУРУЗЫН ҮРЭҺЭН ТУХАЙ НОМ

МОСКВА. Кукурузын зуу шахуу гибрид ба сортнууд ороноймнай колхоз, совхозуудта нютагжанхай. Эрдэм-шэнжэлэлгын 75 эмхи зургаанууд энэ ургамалай үрэһэ хүрэнгэ ба сортнуудые шэнжэлжэ байдаг.

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын мэргэжэлтэд болон эрдэмтэд кукурузын хүрэнгэ таридаг дүй дүршэлые, эрдэм ухаанай амжалтануудые согсолжо, «Кукурузын үрэһэ тариха методическа заабаринууд» гэһэн ном хэблэн гаргаба.

ЛИТВАГАЙ ССР. Хүдөө ажахын машинануудые бүтээдэг шэнэ заводууд республика соо ашаглалгада оруулагдана. «Нерис» гэжэ Вильнюсэй завод ашаглалгада үгтөө. Мүн Радвилишкис, Рокишкис городуудтахи хүдөө ажахын машинануудые бүтээдэг заводууд һэльбэн шэнэлэгдэһэн юм. Вильнюсэй түлишын аппаратура бүтээдэг заводой зарим барилганууд дүүрэжэ, мүнөө үедэ хабсаралгын хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Ерэхэ жэлдэ ороной колхоз, совхозуудта хэдэн миллион түхэриг сэнтэй түлишын аппаратуранууд эльгээгдэхэ юм. Зураг дээрэ: хабсаралгын хүдэлмэри хэгдэжэ байна. (Зүүн гарһаа) слесарь хабсарагшад М. Сластенков болон И. Варанаускас.

ТАСС-ай фотохронико.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1963 оной декабриин 15.

Соёл сурталай хүдэлмэридэ үргэн дэлисэ

АЖАЛША ХҮНДЭ—АНХАРАЛ

I

хан голые үгсэхэдэ нютаг-
хинай үлеэхэнь дары та-
тина: хасар, амые шанга
хайрад гээд, шэмарүүн
амисхалда хамаг бэе аб-
рдыгаад, эзэгүй болошоhон
болохо. Эндэ одоол үбэлэй
орожо, малай үбэлжэлгын
ушар хаба эхилэнхэй. Бар-
н хормойгоор ото өөдэ
лой эхээр, нюда hаргама са-
ижэлээр хушагдаhан Хүн-
аарше ябахадаа, тала дай-
хөөн субhан ниитын малай
дые хаража, ажалша буха
тай уулахат.
талада байрлаhан малай
гүртэдэ үдэрэй тэн багта хү-
ахадамнай, малшад үсөөншье
гээтэй байба.
агитбригада манай эндэ ерэ-
өөрэ үдэр хүхюутэй, зугаатай
—гээд нэгэ hаалишан нам-
улна.
шьегүй арбаад малшад hүү-
суглараа.
ар шана hонинние асарбат,
аалишаа?
нэ концерт сохом байгаа

дуу болохо дуратайшуул бая-
—гэхэ мэтээр энеэдэ, наадан
л байна.

бригадын гэшүүн багша В.
еев hүүриhаа боложо, колхо-
о гүүртын ажалай ябаса, саа-
бэелүүлхэ ойрын зорилгонууд
мүн оронойнгоо, уласхоорон-
айдал тушаа тобшо аад, тон
отой тодоор хэлэжэ үгэнэ.
ар хүдэлдэг малшадые прав-
, партийна комитедэй үмэнэ-
тэрэ амаршалаад, зарим
дунданuудай түлөө зэмэтэй,
а хайша хэрэгээр хандаhан
дые шог үгөөр улайлгана.
малшадай дунда халуун
дөөн болоно. Үлүү үгэ эндэ
дутуунуудаа усадхахын тула
өөhэдөө юу хэхэб, правле-
зүгhөө ямар туhаламжа хэрэг-
гэхэ мэтэ тон тодорхой ёhoop
дөөн үнгэрнэ. Энэ хөөрэлдөө
хэгшэ дурадхалнуудые бүгэ-
үглөөдэр правленидэ дам-
жа, тэрэ сагтаа зохихо хэмжээн
юм гэжэ урид орожо хэлээ.
хөөрэлдөөнэй hүүлээр заб-
болоходо, нэгэ таhалга соо эм-
н ажалтай З. Аюшеева малша-
тэдэнэрэй гэр бүлынхидэй бэе
адай элүүр энхые шалгажа
анда эм домшье үгэнэ хэбэр-
Библиотекарь Д. Дашиева шэнэ
дые асаржа, уншагшадаа бая-
а. Ондоо нэгэ гэр соо үhэ за-
хүн хамаг бүхы зэр зэмсэгээ
нхэй. Энэ хүниие харахадаа,
у болохо дуратайшуул бэлдэг-
гэhэн хэнэйшьеб үгэнүүд би-
ойлгосотой болоно.

hээр байтар газаагуур нүүдэл
авкын нээгдэхэдэ, хүнүүд тэн-
үтларжа, хүхюун ярилдаан бо-
хэрэгтэй зүйлнүүдээ худалдан
Хожом асархыень захилшье
ха. Үшөө нэгэ таhалга соо
бригадын 2—3 гэшүүд харуу-
йилгуулха агитаци гэхэ гү, али
т болон лозунгнуудые бэшэ-
«дайшалхы хуудаhа» болон со-
ис мүрысөөнэй дүн харуулhан
етэнь гаргажа, сүлөө забдагүй:
минутын үнгэрхэдэ гүүртын
культбазын газаа, досоо та-

лань уряа лозунгнуудаар шэмэглэгдэжэ, танигдахаар бэшээр хубилжа, шэнэ хүсэ, шэнэ зор.. оруулhан шэнги болоно.

— Концерт... Хүхюун зугаатай, наадаша бэрхэ зонуудые ендэр дээрэ уринабди,—гээд Культурын байшангай директор, агитбригадын гэшүүн нүхэр Б. Дугаровай концерт... хүн зон культбаазын байшан соо багтахаяа болино. Агитбригадын гэшүүд болон концертдэ hайн дураар хабаадаха hаалишад, хонишод суг хамта «Алдарта партияа магтанабди» гээд лимбэ, гармониин хүгжэм доро хонгёо hайхан хоолойгоор татахадань, Хүнтэйн сагаан тала сууряатаhандал байгаа hэн.

II

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой нэгэ гүүртэдэ болоhон ушар дээрэ хэлэгдэбэ. Энээн тухай нэгэ бага дэлгэрэнгыгээр хэлэхэ хүсэл бии.

Малай үбэлжэлгын ехэ харюусалгатай, бархашээлтэйшье байhаниинь мэдээжэ. Олон малшад түб газарhаа, гэр бүлынхидөө холо байрлажа байхаа байдаг болодог, холо ябаhан хоморходог. Тиимэhээ эдэ зоние ажаhуудалай болон соёл культурын талаар яажа хангахаб, тэдэнэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хайшаагаар ябуулхаб гэhэн асуудал колхозой парткомой үмэнэ табигдаhан юм.

Малшадай өөhэдын дура хүсэлөөр тэдэнэй культурна эрилтые хангахын тула нүүжэ ябадаг агитбригада 9 хүнhөө эндэ эмхидхэгдэhэн байгаа. Бригадын гол зорилго гэхэдэ, малшадай дунда соёл культурын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха, ажаhуудалай элдэб янзын эрилтэнүүдыень хангаха юм. Тиимэhээ бригадын гэшүүд боложо лектор, эмнэлгын хүдэлмэрилэгшэ, үhэ заhадаг хүн, автолавкатай худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэ, библиотекарь, дуушан, хүгжэмшэд гэхэ мэтэ оролсоно.

Энэ агитбригада байгуулагдаhаар hара болоогүйхэн байна. Тиибэшье hаа, арба гаран гүүртэ, отарануудаг малшадта 4 дахин айлшалаад ерээ. Тиихэдээ 12 концерт харуулаа, 3 лекци уншаа, 22 дахин кино гаргаа, ябаhан гүүртэ, отара бүхэнэй малшадай гэр байрые шэмэглэн гоёогоо, «дайшалхы хуудаhа» болон социалис мүрысөөнэй бюллетеньнүүдые гаргаа, ажал, абари зан тухай үнэн зүрхэнэй олон хөөрэлдөөн болоhон.

Имэ хүдэлмэриин ашатай туhатай, ажалшадай сэдьхэл, зүрхэндэ үнэн үгын хадуугдадаг байhан тухай малшад өөhэдөө магтан хэлэнэ:

—Урдань малай үбэлжэлгэдэ гараха дурагүйшүүл олон байгша бэлэй. Шалтагынь гэхэдэ зугаагүй, хамаг юумэнhээ холодошоод байхаа, уйдхартай байгша hэн. Харин мүнөө манай партком нүүдэл агитбригада эмхидхэжэ, «шэхыемнай hонор, сэдьхэлыемнай сэнгүүн» байлгана,—гэжэ үүлтэртэ малай фермын малшан Н. Пирмаева хөөрэнэ.

Тус колхозой парткомой эмхидхэhэн үшөө нэгэ нүлөө ехэтэй зүйл—нютагай радио-дамжуулга болоно. Үдэшэ, үглөөгүүр ажалшадай эгээл аяга сайгаа барижа байха үедэ «Баян гол хэлэжэ» эхилдэг. Программань элдэб янзын. Илангаяа ажалай дэлисэ, журам эбдэhэн зарим нэгэн тухай дамжуулга бүгэдын hонирхол татадаг байна. Шахан тархалуулха гүүртын малшад Д. Пинхузова Солбон Очиров хоёр малаа муугаар эдеэлүүлжэ, түсэб даабаряа дүүргээгүй, мүн жаяг заршамыньшье hулашаг байhан. Нэгэтэ «Баян голой» шог үгэ, хурса шүүмжэлэл эдэ хоёрто зорюулагдажа, нютагай зоной дунда «муушуул» гэhэн эшхэбтэр зар тунхаг тараа бэлэй. Удаадахи шалгалтын дүнгөөр шүүмжэлэгдэhэн нүхэдэймнай ажал хэрэг эли байса hайжараад, мүн лэ радиогоор дамжуулагдаа.

Баhа тракторист А. Будаев, колхозник Б. Гомбоев гэгшэд архи тамхяар зугаа хэжэ, ажалдаа гарахаяа болёо hэн. «Ахай Будын Александр —архиин тулам болошоо» гэhэн нютагай поэдэй нэгэ шог шүлэг эдэ хоёрые зүб мүртэнь оруулаа гэхэдэ алдуу болохогүй. Дамжуулга бүхэниинь элдэб янзын, бодол ехэтэйгээр, hонирхолтойгоор хэгдэдэг гэжэ тэмдэглэлтэй.

Тэрэшэлэн ханын газетэ, агитколлектив, эхэнэрнүүдэй совет, арадай дружинанууд гэхэ мэтэ олониитын хүсэтэ зэбсэгүүд колхозой партийна организациин ябуулдаг нии-ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ гол түшэг тулгууринь болоно. Соёл сурталай элдэб янзын эдэ бүхы зэбсэгүүдые зүбөөр хэрэглэжэ, зоной байдалда тэдэнэйнгээ үдэр бүриин нүлөө үзүүлжэ байхын хойноhоо партком ехэ оролдолго гаргана.

Малшадай культурна эрилтэнүүдые хангалгада Баргажанай аймагай хүдөөгэй интеллигенци эдэбхитэйгээр оролсонхой. Энэ талаар Хурамхаанай совхоздо ехэ юумэн хэгдэнэ.

Хурамхаанай hургуулинуудай багшанар Н. Дашиевай болон З. Сажиновай үүсхэлээр нютагай багшанар, эмнэлгын газарай, худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд болон албахаагшад тусхай түсэбөөр хараалагдаhан болзорто гүүртэ, отара дээрэ ерэжэ, малшадай дунда лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Гадна малшад долоон хоногтоо хоёр дахин кино, 1 дахин концерт харадаг байна. Совхозой малшадта зорюулагдажа хэдэн шэнэ культбазанууд эмхидхэгдээд, газетэ, журналнуудаар, ном hудараар болон соёлой бусад хэрэгсэлнүүдээр малшадые дүүрэн хангана.

Энэ газаа талань гээшэ ааб даа. Теэд досоо талаhаашье шэмэгтэй. Хүдөөгэй интеллигенциин ябуулдаг хүдэлмэриин гол удхань хүмүүжүүлгэ болоно. Хүн зоноо хэhэн ажалдань, эрдэм hургуулида дурлуулха, Эхэ орондоо, түрэл нютагтаа дуратай, хани нүхэдөө, хүршэ айлаа хүндэлжэ байхаар, бэе бэедээ энэрхы сэдьхэлтэйгээр хандадаг, олониитын ба гэр бүлынгөө үмэнэхи харюусалгаяа гүнзэгыгөөр мэдэрдэг байхаар хүмүүжүүлхые оролдоно. Хүдэлмэришэдэй түсэб даабариин дүүргэлтэhээ гадна, сүлөө сагаа хэн хайшан гэжэ үнгэргэнэб, эрдэм ухаагаа баяжуулхадань юун хэрэгтэйб, ямар ном уншахаб гэхэ мэтэшэлэн хүнэй ажабайдалда хэрэгтэй олон янзын асуудалнууд бүхы талаhаа зүбшэн хэлсэгдэжэ байдагынь холын хараатай, бага бэшэ удха шанартай хэрэг гээшэ.

Мүн ямаршье уулзалган, хани нүхэдэй хөөрэлдөөн, үнэн сэдьхэлэй зүбшэл, туhаламжа болодог юм. Хүн бүхэнтэй хүдэлхэ, хүн бүхэниие хүмүүжүүлхэ гэhэн заабари имэл удхатай ха юм даа. Тиимэhээл зоной зүгhөө hайшаан уттагдана, имэ хүдэлмэри ябуулдаг хүнүүд хүндэ ехэтэй айлшад болодогынь ойлгосотой бэээ. Энэ совхозой 3-хи отделениин эрхим hаалишан О. Лыгденовагай хэлэhээр, «урданьшье эдэ мэтын юумэ хэгдэдэг hааб даа, теэд удхань, сэдьхэл татасань тад ондоо, ойлгосотой, hонирхолтой болонхой».

III

Энэ hаалишанай үгэ управлениин парткомой, партийна организацинуудай, ябуулжа байhан соёл сурталай хүдэлмэриин онсо шэнжые тайлбарилжа үгэнэ. Энэ хүдэлмэриин гол шэглэлынь хүн тээшэ, тэрэнэй абари зангые хубилган хүмүүжүүлгэдэ зорюулагдана.

Энээндэ аймаг доторхи бүхы интеллигенциин, соёл культурын, бүхы эмхи зургаануудай ажал ябуулгые зорюулха гээшэ түрүүшын үедэ тиимэшье бараг хэрэг бэшэ байгаа.

Нэн түрүүн ехэшье, багашье тушаалтай партийна хүдэлмэрилэгшэдэй ухаан бодолдо, хүдэлмэриинь онол аргада хубилалта хэхэ, тодорхой ажалай жэшээ харуулхыень түйлаха шухала бэлэй. Энэ ганса нэгэн хөөрэлдөөгөөр, семинар гү, али «шууяатай» суглаагаар түйлагдаагүй байха.

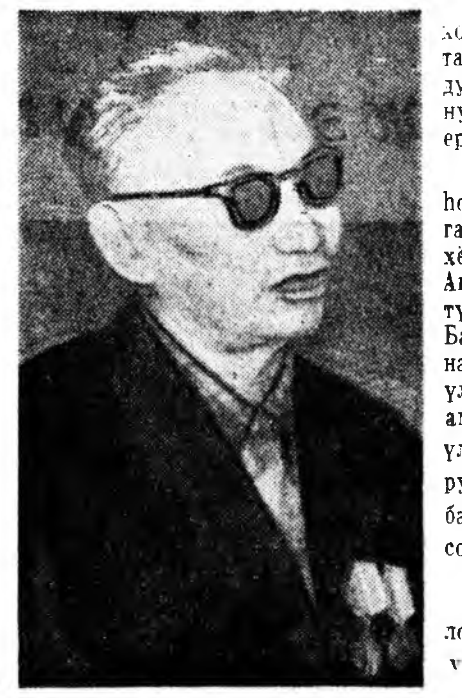
Шэнэ ёhoop хүдэлжэ шадахагүй, хуушарhан, барга бүдүүлиг зангаараа «хүнгэн мүрынь» хараад ябаха гэhэн зарим нэгэшүүлэй орондо залуу, дүй дүршэлөөр багашье hаа, эршэ зориг ба эрдэм бэлиг ехэтэй, энэ хүнгэн бэшэ ажалые хэхэ хүсэлтэй хүнүүд томилогдоо hэн.

Партийна комитедэй инспекторнүүд—партэмхидхэгшэд болон колхоз, совхозуудай партийна организацинуудые толгойлогшод боложо олон шэнэ хүдэлмэрилэгшэд ерээ, мүн ажахын дунда шатын тушаалтай олон хүдэлмэрилэгшэд hэлгэгдэжэ, мэргэжэлтэй, залуу, олониитын үмэнэ харюусалгаяа гүнзэгыгөөр мэдэрдэг хүнүүд хүдэлдэг болонхой. Дурсагдаhан Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретаряар залуу мэргэжэлтэн, зоотехник нүхэр Баторов ерээ, Хурамхаанай совхозой парткомые баhал залуу партийна хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Цыбиков толгойлдог болоо. Имэл эдэбхи үүсхэлтэй, hэргэг hонор хүнүүдэй ашаар, мүн парткомой бюрогой зүгhөө тодорхой туhаламжа, зүбшэл заабари, үдэр бүриин хиналта, эрилтэ—эдэ бүхы хэмжээнүүд управлени доторхи хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэридэ эрид хубилалта хэжэ эхилээ.

Эндэ хамаг юумэн булта hайн гэжэ хэлэгдэнэгүй. Хоёр жэшээнүүдые дээрэ харуулхадаа, үйлэдбэриин управлениин парткомой хүдэлмэриие магтаха гэhэншье бэшэбди. Харин эндэ малшад тухай, илангаяа мүнөө малай үбэлжэлгын тон харюусалгатай ажалда хүдэлжэ байhан ажалшад тухай хэр зэргын анхарал оролдолгын гаргажа байhан тухай хэдэн үгэ үгүүлхэ хүсэл байгаа. Гансахан энэ талааршье хараад үзэхэдэ, халан абамаар, hонирхолтой юумэнүүд эндэ хэгдэжэ байнхай. Зүгөөр, үзэл сурталай орёо, харюусалгатай хүдэлмэридэ бэрхэшээлнүүд ехэ, алдуу эндүүнүүдшье гарана, ажалайнгаа хуушан түхэлдэшье заримдаа орохо ушар үшөөл үзэгдэhөөр. Зарим пропагандистнууд, агитаторнууд болон соёл культурын эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ үргэн далайса, гүн удха дуталдана. Хэды тиимэшье hаань, управлениин партийна организациин хүмүүжүүлгын хүдэлмэри гол шэглэлээ олоо, нэн түрүүн колхоз, совхозуудай ажал хэрэгые урагшатай hайнаар ябуулха гол зорилгые шиидхэлгэдэ туhална гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Хүн зоноо ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, тэдэнэй ажаhуудалай, ухаан бодолой, гүн сэдьхэлэй бүхы эрилтэнүүдтэ энэрхы ёhoop хандаха, ажалша хүн тухай саг үргэлжын анхарал хандуулжа байха—имэ ёhо заншалай гүнзэгы үндэhэтэйгөөр, үрэжэл ехэтэйгээр нэбтэржэ байhаниинь hайшаалтай. Управлениин ажахынууд мүнөө жэлые ажахын муу бэшэ дүнгүүдтэйгээр үдэшэжэ байна. Энэнь соёл сурталай хүдэлмэриин зүб шэглэлтэйгээр ябуулагдажа байhанай эрхим гэршэ мүн.

М. КИМАЕВ,
манай тусхай корр.

Арадай дуушан А. А. Тороевой 70 наhанай ойдо

Буряад арадай аман зохёол үни холоhоо эхитэй. Үльгэр, онтохон, таабари, оньhон үгэ, дуун, соло дуудалга, магтаал гэхэ мэтэ жанрнууд мүнөө үдэр хүрэтэр дамжажа ерэhэн байна.

Оюун бэлигтэ арад зоной зохёоhон сэсэн удхатай, хурса найруулгатай онтохон, үльгэрнүүдые зохёогшод тухай хэлэхэ болоо hаа, Аполлон Андреевич Тороевой нэрэ түбхын түрүүн дурдагдаха ушартай. Байгша оной декабриин 14-дэ 70 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, үльгэршэ-поэт Апполон Андреевичые амаршалаад, саашадаа уран хурса үльгэр, дуунуудые улам олоор найруулхыень, коммунизм байгуулжа байгаа совет хүнүүд тухай бүри солгёоноор дуулахыень хүсэнэбди.

Мүнөөдэр энэ хуудаhанда Апполон Андреевичэй үльгэр, шэнэ дуун уншагшадай анхаралда табигдана.

А. ТОРОЕВ

Энэ партидаа баясанаб

Хаан хуулиин байхада
Харгы үгы зобожо ябаа hэм,
Баян хуулиин байхада
Баhуулан байгаа hэм.
Харин тэрэ үедэ
Ленин багша түрэжэ,
Арад зоноо хайрлажа,
Үгытэй зоноо үрбэдэжэ,
Хүдэлмэришэ зоноо хүтэлжэ,
Хүн зоноо дахуулжа,
Баян хуулине
Бута сохижо,
Хаан хуулиие
Хамха сохижо,
Хубхай баяшуулы
Үгы болгожо,
Октябриин революци
Тодхоо hэн.

Арад зон бодожо,
Хуулияа гартаа
Абаа hэн.
Үгытэй ядуу зон
Хүл дээрээ баран гэшхэжэ,
Манай хуули бодобо гэжэ
Олон яhанай амитад
Хүшэ хабаяа харуулая гэжэ
Үгые бии болгоно.
Ленин багшын hургаалаар
Хүндэтэ партиин захяагаар,
Бүхы манай Совет
Дэлгэрэн, дэбэрэн байна.

Улаан-Үдын трикотажна фабрикын коллектив 11 hарынгаа даабари 108 процент дүүргээ. Эдэнэр жэлэйнгээ түсэб декабриин 25-да дүүргэхээр хараалhан байгаа. Мүнөө өөрынгөө арга боломжые тооложо үзөөд, уялгаяа үшөө түрүүлэн декабриин 20-до дүүргэхээр тэмсэнэ. Фабрикын замай залуурша гэжэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн нэхэгшэ Анна Ангархаевна Гуляевагай ажал фабрикын амжалтада нилээд ехэ хубита болоhон байха. Нүхэр Гуляева халаан бүриингөө даабари ходол 115—120 процент хүрэтэр дүүргэдэг юм. Зураг дээрэ: А. А. Гуляева ажалдаа. А. МАНТАЕВАЙ фото.

Долоон үншэн хүбүүд

Урай хада хүбүүгүй, ганса басагатай, Үнэр Баян хаан байhан гэхэ, Басаганайнь арбан дүрбэтэй болоод, далайн эрье дээгүүр наадажа ябахада, гэнтэ хара hалхин бууба. Хаанай басаган hалхяар хиидэжэ, мүр улагүй үгы болошобо. Хаан басагаяа оложо ядахадаа, хаа хаанаhаа бэрхэшүүл баатарнуудые, мэргэшүүл, түргэшүүлые hураглаба. hураглахадань: долоон үншэн хүбүүд ехэ мэргэн түргэн, үрэм түрэдэ үрдэхэгүй юм гэлсэнэ. Долоолуулан ондо ондоо эрдэмтэй юм гэлсэнэ.

Үнэр Баян хаан тэрэ долоон хүбүүдые татуулжа асарба. Тэдэнь ерээд: «Хаан баабай! Маниие яахаа ерэхэ гүүлбэш»—гэжэ байбад.

—Таниие ехэ бэрхэ, ехэ хүсэтэй болоо, ехэ эрдэм шадал эдлэжэ абаа гэжэ дуулааб гээд, саашань ехэ уярhан ...ойгоор гансахан басагатай байhан юмби тэрэ хөөрхэн басагыем хойноhoo хара hалхин буужа, хүл мүргүй болгожорхёо гэжэ хэлээд, уhа нюhaa аршаба. Басаганайм үгы болоhоор долоон жэл үнгэрөө. Барhаниием асаржа үгөө hаатнай, хахад зөөриеэ хайрлангүй үгэхэб гэбэ. Тиихэдэнь долоон үншэн хүбүүд: хаан баабай, бидэ шинии хахад зөөреэр юу хэхэмнайб, манда хэрэгтэй юумэ юуб гэхэдэ, хэзээ хэтын галабта нэрлүүлжэ, дурдуулжа байха нэрэмнай хэрэгтэй гэбэ. Эзэн баабайнгаа гараhан газарта ябаха болохомнайб даа гэлдээд гараба.

Эгээл ехэ ахань зэhээд:
Хорин жэлэй мүрые
Хооhодонгүй мүршэлжэ,
Арбан жэлэй мүрые
Алдангүй мүршэлжэ—үгы болошобо.

Ахамнай хаанамши?—гэхэдэнь, эгээн ехэ ахань: «Битнай эндэб» гээд, зургаан дүүгээ дахуулан ябашаба. Ехэ ахань мүр мүршэлхэдээ бэрхэ эрдэмтэй байба. Үнэр Баян хаанай басаганай мүр улыень олоод, мүршэлжэ ябатараа заха үзүүргүй далайда тулашалай. Байхалаараа:

—Хара далайе хайр оёортонь хүрэтэр балгаха хүбүүмнай хаанамши?—гэхэдэнь, ехын удаада хүбүүн: «биб»—гэжэ хара далайн уhые хайр оёортонь хүрэтэр балгаба. Балгаhан бэеэрээ бэшэнээ дахуулан далайн оёорой хайр, бүр дээгүүр дамжан гүйлдэн, нүгөө тээнь гараба. Далайн нүгөө эрье дээрэ гараhан бэеэрээ, гэдэргшээ эрьеэд, аман сооhи уhaa гаргахадань, далай эрьеhээ гараад, мэлмэрэн, долгилон байба.

Долоолуулан саашаа ябажа ябахадаа эдеэлхэ уhалха, хонолго бариха болоходоо: «Хонохо бүреэ хүбүүмнай хаанамши?—гэнэ. Гурбадахи хүбүүниинь: «биб» гээд, хоноходоо хониной мяхые шорложо шаража гаргаба, үнжэхэдөө үхэрэй мяхые бусалган болгон гаргаба. Тэдэ долоон үншэн хүбүүд хоноходоо хониной мяха эдижэ, үнжэхэдөө үхэрэй мяха эдижэ, хонохо газартаа хоноод, үнжэхэ газартаа үнжөөд ябажал ябана. Ошо ошоhoop ошоно, яба ябаhаар ябажа ябасаа. сабшамал хабсагай байсын хормойдо тулашаба. Ажаглан харахадань, гайхаштай ехэ хара байса байба. Үүдэ үрхэшьегүй, габа шолоохойшьегүй байса. «Зэ! Хорин жэлэй хилуусые ханхинуулангүй нээхэ, арбан жэлэй хилуусые абидхангүй нээхэ хүбүүмнай хаанамши? — гэнэ. Дүрбэдэхи хүбүүниинь: «биб» — гэжэ, байсын хүбхэ жэбэн болошоhон хорин жэлэй хилуусые ханхинуулангүй, арбан жэлэй хилуусые абидхангүй нээжэ, нүгөө хүбүүдээ дахуулан оробо. Ороходонь, далан долоон хүшэгын саана Үнэр Баян хаанай басаган эльгээ тэбэрин, доошоо харанхай hууна. Зүhэн бүриин шубууд дуу гарана, жэргэнэ. Зүhэн бүриин хуурай дуун абяан гаража байна. Долоон үншэн хүбүүд: «Таниие эндэ хэн асараа hэм?»—гэжэ тэрэ басаганhaa hурана. «Гурбан толгойтой Абарга Шара могой намайе онзогложо омогложо асарhан юм. Минии хойноhoo юундэ ерээбта?»—гэбэ. «Маниие танай баабай захижа, басагыемни оложо асарагты гээ юм. Тииhэн хойнонь бидэнэй ерээгүй байха аргамнай үгы. Үхөөш хадаа барандаа хамта, аhааш хадаа барандаа хамта. Үтэр түргэн түхеэр, шангалан ябая»—гэбэ. Энэ hамбаандань гурбан толгойтой Абарга шара могой мэдээндээ мэдэжэ, ухаандаа ухажа, байса хадын оройhoo мухарин тэхэрин ожорбо. Тиигээд үндэр байса хадаяа гурба оройжо хэбтээд: «Гашира, гаширахыетнай залгижа эдихэб» гэбэ. Долоон үншэн хүбүүн тэрэ могойдо хүреэлүүлээд ...хадаа. «Байhан газартаа багса газарта орохо, барлаhан газараараа гаргаха хүбүүмнай хаанамши?»—гэбэ. Табадахи хүбүүниинь: «биб» гэжэ байhан газартаа багса ороод, нүгөө хүбүүдээ Үнэр Баян хаанай басагантай газар доогуураа дахуулаад, барлаhан газараараа гараба. Гараад ябахадааш ябана даа. Тиигээд: «Дээдэ зэмые дэhэлхые, доодо зэмые доhолхые шагнаха хүбүүмнай хаанамши?» —гэнэ. Зургаадахи хүбүүниинь: «биб» гэжэ, газарта шэхээ табяад шагнана. Шагнахалаараа хэлэбэ: «Гурбан толгойтой Абарга шара могой маниие мэнэ мэнэ хүсэхэ болоол» гэбэ. «Байhан газартаа үүдэ үрхэгүйгөөр шулуун hүмэ хүбүүмнай хаанамши?»—гэбэ. Долоодохи хүбүүниинь «биб» гэбэ. Тиигээд, мужэргөөн, тужэргөөн болгоhон бэеэрээ, байhан газартаа үүдэ үрхэгүйгөөр шулуун hүмэ тодхошхибо. Гурбан толгойто Абарга шара могой ерэжэ, тэрэ hүмые гурба оройгоод: «Энэ галабай эрьетэр, тэрэ галабай тэхэртэр, энэ шулуун hүмын үмхиртэр, эндэhээ hалахагүйб»— гээд хэбтэшэбэ. Тиихэдэнь тэрэ долоон үншэн хүбүүдэй байhан газартаа багса ороод, барлаhан газараараа гараха хүбүүниинь газар доогуураа нүгөө долоогоо дахуулаад ябашаба даа. Барлаhан газараараа гаража, Үнэр Баян хаандаа ерэбэ.

Ерэхэдэнь Үнэр Баян хаан хатантаяа хоюулан альган дээрээ арбан зула ша..ажа, тэрэ долоон үншэн хүбүүдые мүргэн дурдан угтажа абаба, ори гансахан басагаяа озон тэбэрин абаба. Найман үдэр найр зугаа хэбэ, юhэн үдэр ехээр хүхеэд, арбадахи үдэртөө арай шамай сэлмэжэ, «дайлашагүй дайемнай дараба, дархан солоёо абабат!» гэбэ. Үнэр баян хаан басагаа асаруулжа, жарган тэниин hууба. Долоон үншэн хүбүүд hууха hуурияа, байха байдалаа олохомнай гэхэдэнь, Үнэр Баян хаан: «Та мэргэ түргэн хүбүүд байнат. hанаhанаа хүсэжэ, hарбайhанаа барижа үзэгты!» гэбэ. Тиихэдэнь: «Тэнгэридэ гаража тэргэл мүшэд болохомнай, огторгойдо гаража одо мүшэд болохомнай» гэжэ хэлээд, дэгдэшөө юм. Тэдэ Долоон Үбгэд боложо, хэзээ хэтын галабта яларжа, толотожо байна. Гурбан толгойто Абарга шара могой гурьдажа, туража үхөөд, шорой боложо хиидэhээрнь гурбан галаб боложо мартагдаба.

А. А. ТОРОЕВОЙ үгэhөө
Д. Мадасон бэшэжэ абаа.

Библиотекарь ОСОРМА

айсын үбэр, Хуурай нюта-
дай малшад Осорма библио-
рииe хүлеэжэ ядан угтадаг.
оо, Осорма hонин ном асараа
? Түргэн гаргыш!» гэжэ бай-
тэдэнэрэй хэлэхые дуулахат.
ээрээшье, Осорма Дондокова
агай совхозой 3-дахи фермын
лшадай дунда хүндэтэй бо-
хой. Мүнөө библиотекэнь 5
та гаран номтой, 200 гаран
агшадтай. «Хэндэ ямар ном
эгтэйб, хэн юу уншахаб?
рмада захижал байгты, асар-
байха». Нүхэр Дондокова
нгөө уялгые hайн мэдэдэг.
агшадай захиhан номуудай
лиотекэдэнь үгы байгаа hаа,
агай библиотекэдэ гү, али
готоргдо тусхай захил хэдэг

Осорма ганса ном тараагаад
даггүй. Байсын үбэр, Хуу-
нютагуудай улаан булан-
дта ороод үзэгты. Уран гоё
үнг, фотомонтаж, диаграмма
ануудыень шэмэглэнэ. Совет
ературын эрхим зохёолнуудай
тавкэ булангдань аржына.
Осорма—эдэбхитэй агитатор.
үү дүй дүршэл малшадай
да тарааха хэрэгтэ эдэбхитэй-
хабаадалсадаг юм. Жэшээл-
, түрүү hаалишан Дышигма
иевагай дүй дүршэлые хөө-
н диаграмма бэлэдхэгдээд,
ай вечер үнгэргэгдэхөөр ха-
агданхай. Буряадай литера-
рын үндэhэ hүүри табигша
Намсараевай зохёолоор кон-
енци hаядаа үнгэргэгдэхэнь.
—Хүдөөгэй библиотекын үүр-
эхэ. Тиимэhээ ажалшадай
турнаар амарха сагта биб-
текариин ажал илангаяа ехэ
но. Бидэ ном тараалгаар
лаа хизаарлаад байбал. юушье
шадахагүйбди. Манай ажал-
эрмэлзэл, хүсэл, оролдолго
гай түрүүндэ хэрэгтэй бшуу,
жэ Осорма Дондокова хөө-

алшадай дунда оролдосото
араа хүндэтэй болоhон
лиотекарь Осорма Дондоковае
шье жэшээ болгон таби-

Д. Аюшин.
ри нютаг.

Боксоной эмшэ басаган

Бидэнэр Хүүргэhээ гараад, Сорог орожо ябабабди. Үдэшын боро хараан таhарба. Имэ харанхыда, ямар бэ даа жэгтэйхэн, анирхүй байдал тогтоодог. Огторгойн hиимэгэр хүхэ сэнхиртэ ой модоной оройнууд эли тодо болон үзэгдэжэ, hүреэтэйгөөр барайжа харагдана.

Гурбуулан ябанабди. Зарим үедэ хатаргаадшье абанабди, зарим үедөө галгюулан найгуулнабди. Үдэрэйхидөөл адли элдэб юумэн тухай хөөрэлдэнэбди. Аха голые зубшаhан хүйтэн жабар үлеэжэ, маниие нэбтэ сорьёно. Колхозой түб хүрэтэр замайнгаа хахадые, 12 километр, ябажархиhан байбабди. Харгыдамнай эмээл моритон дайралдаба. Тэдэнэй нэгэниинь хэлхеэ холбоо-ной Сороггохи таhагай хүдэлмэришэн, 26 наhатай Владимир Тогмитович Аюшеев, нүгөөдэнь Тамара Владимировна Литвинцева байба. Бидэнэр түрүүлжэ ябаhан Владимиртай танилсан, хөөрэлдэжэ эхилбэбди. Бинь газетэ, журналнуудай захил тухай hонирхоноб. Нэгэн-хоёр үгэ андалдаhаар байтарнай, модоной саана дүрөөнүүдэй ханхинаан дуулдаад, эмээл моритой Тамара Литвинцева гаража ерэбэ.

—Та, Орлик орожо ябана гүт? —гэжэ би hурабаб.

—Үгы даа, нэгэдэхи бригада хүрэхэмни,—гэжэ тэрэ харюусаба. Тэндэ минии участок юм.

Тэрэнэй дуугархадань, илдам налархай, ямар бэ даа, тусгаар дулаахан шэнгеэр үзэгдэбэ. Харанхыда тэрэнэй шэг шарайе хүсэд обеёроошьегүй hаа, ехэл hайн зантай хүн ха гэжэ юундэшьеб hанабаб.

—Боксонhoo Хүүргэ хүрэтэр хэды модо бэ?—гэжэ асуубаб.

—Дүшэн гурба,—гэбэ басаган.

— Бэе бэеhээ имэ холо байдаг хоёр бригадын хүнүүдтэ хүрэжэ яажа үрдинэ гээшэбта?

— Хамаагүй даа. Үрдеэд лэ байдагби, — гээд зулгыгаар энеэбхилнэ.—Бригадын хүнүүд балайшье олон бэшэ—гуша, гушан табаад айл hуудаг юм.

Нүхэдни ябаха тээшээ яарабад. Харгы замдаа hайн ябахые юрөөлсөөд, хоёр тээшээ тарабабди.

Уулзажа үни удаан хөөрэлдөөгүйшье hаа, энээхэн басаганай хуби заяан, ажал хүдэлмэри тухай ээлүүдгүй бодобоб. Гурбадахи бригадын малшадта ерээд байхадаа, зорижо ерэhэн хэрэгэйнгээ хажуугаар медпунктын ажал тухай мэдэжэ абахые оролдобоб.

—Манай Тамара hайн хүн юм. Золгосо hайнтай, хододоо хэхэ ажалаа олоод лэ байдаг,—гэжэ бригадирай туhалагша Федор Гармаевич тэрээн тухай дулааханаар хэлэбэ.—hайхан сэдьхэлтэй, анхарал оролдолго ехэтэй хадань тэрээндэ хүн бүхэн дуратай юм.

Гансашье Федор Гармаевич бэшэ, мүн бусад нүхэдынь тэрээн тухай hайн hайхан үгэнүүдые хэлэбэ.

Тамарын ажал хүдэлмэридэ тохёолдоhон нэгэ имэ ушар хөөрэжэ үгэебди. Сорог Хүүргэ хоёрой замда ябахадаа уулзаhанай хойто тээ, хоёр хоноод байхада бидэнэр Боксоной нэгэ фермэдэ хүрэбэбди. Эндэ колхозой эрхим hаалишан Хорло Жигжитовна Хулуева ажаhуудаг, ажалладаг юм. (Тэрээн тухай hүүлдэ хөөрэхэбди). Хорло Жигжитовнагай үхибүүн үбшэлhэн байба. Тэрэ үхибүүн хүхөөшье абахагүй, үдэршье, hүнишье унтахагүй —хэсүүгээр үбшэлhэн байба. Үхибүүн эхэ хоёрой байдал ямар байгааб гэжэ мэдээжэ ха юм даа.

Теэд, хойто үдэрынь бригадын түб хүрэжэ ерэхэдэмнай, Тамара hөөргөө бусажа ерэнхэй, үбшэн үхибүүндэ ошохоёо түхеэржэ байба. hанаад үзыт, энээхэн саг соо Тамара хэды шэнээн зайе гаталаа гээшэб? Боксонhoo Хүүргэ хүрэтэр дүшэн гурбан километр, Хүүргэhээ Дэби хүрэтэр табин километр, харин Дэбиhээ Боксон хүрэтэр сэхэ замаар ябахада, гуша гаран километр болодог. Энэ үе соо, 120-hoo дээшэ километр ябажархёо ха юм.

Энэнь мори унаад, юрэл хатаргажа ябаха хэрэг бэшэ, харин хүнүүдые үзэхэ, үбшэнтэй заримынь эмшэлхэ, үбшэнhөө hэргылhэн хэмжээ ябуулгануудые, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ хэрэгтэй ха юм даа. Ойро зуураханшье амарангүй, тэрэ дороо хорин километр саашаа ябаха. Нээрээшье би гайхажа тагнажа барабагүйб. Хараха янзада залуу үнжэгэн басаган аад, эдэ бүхы хүшэр ушарнуудые ямар бэрхээр дабана гээшэб? Теэд энэ басаган хаанашье үрдеэд, хэзээдэшье хүн зондо туhалаад байдаг лэ.

— Бу тайхагты, — гэжэ зоотехник Юлия Чимитовна Самаева хэлэнэ,—Үдэр hүни илгаагүй, ямаршье үедэ хүнүүдтэ туhа хүргэдэг юм. Энэ жэлэй хабар Тамара Улаан-Үдын медучилищи дүүргээд, иишэ ерээ hэн. Эндэ медицинскэ хангалга ехэ задагай байдалтай байгша hэн. Бүхы хүнүүдтэ элдэб тарилга хээ. Хэжэг үбшэнhөө hэргылhэн тарилга хэжэ мүн лэ октябриин 10-да дүүргэбэ.

— Имэ таранхай участогуудые яажа хангана гээшэбта?—гэжэ би hурабаб. — Нэгэдэхи бригадые Сорогой медпунктда даалгажа болохо ха юм. Бэе бэедээшье дүтэхэн.

— Нэгэдэхи бригадын фельдшерые Орлигой больницада хүдэлхыень дуудажа абаашахадань, эндэхи хүн зониие эмнэхыень Сорогой медпунктые даагшада дурадхаа юм,—гэжэ Тамара хөөрэнэ. — Теэд тэрэнь арсажархёо hэн. Тиихэдэнь намда дурадхаа бэлэй. Би зүбшөөлөө үгэжэ, амшанэй ерэтэр хүдэлжэ байнаб.

— Танда хүндэшэг байна ёhотой.

— Хүндэ гэжэ яахабши даа... Теэд хажуу тээhээ туhаламжа абаад байхадаа, хүшэр хүндыеньшье ойлгоногүйб,—гэжэ аятай дулааханаар, энеэбхилнэ.—Тахатай hайн мори үгөө, колхозой хүтэлбэрилэгшэд хододоол намда туhалжа байдаг.

Тамара хэрэгтэй бүхы юумэеэ суглуулжа абаад, хүнгэн солбоноор мориндоо мордожо, манаар хахасалгын баяр хэлсээд, Хорло Жигжитовнагай үбшэн үхибүү үзэхэеэ ябаба. Намарай наратай зохид үдэр байба. Наранай элшэ туяа үндэр ууланuудай оройгоор, ургажа hуугаа модонуудай набшаhа намаануудай дээгүүр улаан, ягаан толбон hайхан гэрэлээ сасан, ямаршье зоборитүйгөөр наадан игаана. Дошхон урасхалта Аха голой нюруу дээгүүр hэрюухэн hэбшээн эрбэлзэн эрьелдэнэ. Бултанаймнай досоо аятай зохид, хүхюун шэнги.

— Бэрхэл басаган даа,—гэбэ Фёдор Гармаевич. — Тэрэшни манай комсомолой организациин секретарь юм. Комсомол залуушуулай бүхы хэмжээ ябуулганууд, зүжэг наадан гү, али воскресник—бултал тэрэнэй хүтэлбэри доро үнгэргэгдэдэг.

Хоёр хоноод байхада, Сорог ерээд байхадаа, үхибүүнэй элүүр энхые мэдэхэ hанаатай, Боксон руу хонходобоб.

— hайн байна... hанаагаа бу зобогты, үхибүүн эдэгэжэ байна, —гэhэн эмшэ басаганай нариихан абяан трубкаар дуулдаба.

Зүб даа, Тамара. Участогайшни ажалшад шиниингээ туhалхаяа ерэхэдэ, хабарай алтан хараасгайн ерэхые угтаhандал, шамдаа баясажа байнал.

Иигээд юрын хүнүүдэй түлөө ажаллаха, ажаhууха жаргал шамда хүсэхыем зүбшөөгыш.

Б. ЯБЖАНОВ.
Аха нютаг.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1963 оной декабриин 15.

ҺҮҮЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛ. ШЭНЭ ҺОНИН.

Шэнэ жэлэй угтамжа

Маанадай хэмнайшье һаа, ерэхэ шэнэ жэлые угтуулан, үри хүүгэдтээ ёлкын гоё һайхан нааданхайнуудые худалдажа абахые хүсэдэг, оролдодог, абадагшье байнабди. Эдэ үдэрнүүдтэ Улаан-Үдын «Универмагай» нюур талань «Шэнэ жэлээр амаршалнабди» гэһэн шэмэглэлтэй болоһоор унихэнэй. Магазинай доодо дабхар. Үхибүүдтэ нааданхайнуудые наймаалдаг таһагай тэт дунда ногоон, улаан, ягаан, шара үнгын гоё һайхан наадахайнуудаар шэмэглэгдэһэн хасуури модон үүдэ орохотойтнай сасуу таанадай анхаралые татаха. Шэнэ жэлэй уггамжада түхеэрэгдэһэн тус модон шэмэглэл, зүүдхэлнүүдээрээ олоной дура хүсэл, һанал бодол буляанхай. Яахадааб гэхэдэ, гэртээ ёлко түхеэрхэ айл бүхэн энэ һайхан наадахайнуудые эртээнһээ абажа, бэлэдхэжэ байна бшуу. Магазинда орогшодой анхаралые татаһан гоё һайхан зүүдхэлтэй хасуури ээрсэгтэл эрьелдэжэ, өөрынгөө шэмэглэлые хүн бүхэндэ харуулха, һайрхахые оролдоно». Энээнһээ гадна, хасуурииие тойруулан бүһэлһэн зайн галханууд наадахай бүхэндэ бүришье һаа гоё һайхан, элдэбын үнгэ зүһэ үзүүлжэ, багашуулай анхаралые татана.

— Эжы, эжы, тэрүү тэрэ модоной оройдо носожо байһан мүшэхэниие намдаа абыш,—гээд нэгэ заахан басаган эхэдээ хандана.

— Алиниинь хэлэнэбши, мухамни... Аа, тэрэ гү, хари абахал һанаатай, ээрсэгэй эрьелдэхэ бүри һайхан наадахайнуудые шэлэнэб, — гэжэ эхэнь басагандаа харюусаха мүртөө, наймаалагшада мүнгэеэ түлэжэ, басаганайнгаа һанаае амаруулна.

Иимэ илдамуун зохид, энеэдэ зугаа элбэгтэй хөөрэлдөөн тус ёлкын дэргэдэ минута бүхэндэ боложо, олохон эхэ, эсэгэнэр зохидшооһон наадахайнуудаа абажа, гэр гэртээ тарана ха юм.

— Үдэшэлгэ, угтамжын ёлкодо табигдаха наадахайнуудые декабриин нэгэнһээ худалдажа эхилһэн байнабди. Элдэб гоё наадахайнуудай дунда Москва, Ленинград городуудһаа асарагдаһан капрон, пластмасса, саарһаар хэгдэһэн ёлконууд олоной һайшаал, магтаалда хүртэнэ. Наадахайнуудые наймаалжа эхилһэн үдэрһөө хойшо үдэр бүриингөө түсэб ходо үлүүлэн дүүргэнэбди,—гэжэ үхибүүдэй наадахай наймаалдаг таһагые даагша Антонина Васильевна Жеурова хөөрэнэ.

Коммунис ажалай таһагай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэжэ байһан эндэхи наймаалагшад үхибүүдэй эхэ, эсэгэнэрэй эрилтэ гүйлтада энэрхы илдамаар хандажа, шэнээр ерэһэн наадахайнуудаа харуулдаг, дурадхадаг, абаһан зүйлнүүдыень зохидхоноор орёожо үгэдэг юм. Эдэнэрэй дунда шударгы бэрхээр ажалладаг наймаалагшад Эльвира Шастина, Любовь Посадская, Раиса Доянова гэгшэд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа суурхуулна.

...«Детский мир» магазинда ороходо, хананууудаарнь уран гоёор зурагдаһан «Эдир космонавтнууд», Һара, Наран болон арад зоной үльгэр туужада ороһон үгэнүүдэй удхаар хара гүрөөһэ хазаарлаһан «Үбгэн Морозой» шаргада мордожо ябаһан үбэлэй зураг баһал һонирхолтой, жэгтэй һайханаар зураатай. Тус магазинай таһаг бүхэн «Шэнэ жэлэй угтамжада» бэлэдхэгдэһэн сэбэр һайхан гоёолто, наадахайнуудаараа олоной анхарал хандуулна. Тус магазинай худалдаашад энэ жэлдэ түрүүшын шанда хүртэжэ, республикын ажалшадые шухала хэрэгтэй наадахайнуудаар хангаха талаар ехэ ажал ябуулна. Эдэнэр сэдэгэй торшо, «Гастроном» соо орожо байгаад шэнэ жэлэй ёлко дэ хэрэгтэй зүүдхэлнүүдые наймаалагдахаар асарагданхай.

Мүнөөдэрһөө Улаан-Үдэ городой ажалшадай сэнгэдэг, амардаг культурын парк соо хасуури модон наймаалагдахаар асарагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Универмагай» наймаалагша Рима Маркова ажалдаа.

НЮСИИН ТАЛААН

. Үнгэржэ байгаа 1963 ондо республикын ажалшадай дунда лоторейн биледүүд хэзээ хэзээнэйхиһээ олоор тараагдаа. Ажалшадай эрилтэ, хүсэлые хангаи, жэлэй дүүрэтэр үшөө хоёр нэмэлтэ — долоодохи, наймадахи тираж үнгэргэхэ шиидхэбэри абтаһан байгаа. Богони болзортойгоор гаргагдаһан эдэ лоторейн биледүүд урдынхиһаа һураггүй түргөөр тараагдаһан байна.

Городой нөөсэлгын кассанууд 24 мянган түхэригэй лоторейн биледүүдые худалдаа. Эдэ үдэрнүүдтэ нөөсэлгын кассанууд долоодохи тиражай шүүбэринүүдые ажалшадта түлэжэ эхилэә. Эдэнэй дунда Н. И. Кудряшов, К. П. Семенов болон бусад хамтадаа юһэн хүн «Мир» маркын холодильник, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд О. М. Коваль, Н. Ф. Павловская гэгшэд оёдолой машинануудые шүүһэн байна. 30 мүнгэнэй биледээр О. Ц. Бадмаев, Ф. Г. Кац, Н. Н. Давыдов гэгшэд «Планета» маркын мотоцикл шүүбэ. Энээнһээ гадна 13 хүн хубсаһа угаадаг машина, 15 хүн ковёр шүүһэн байна.

...Ноябриин арбанай үдэр зургаатайхан Нюса басаганайнгаа түрэһэн үдэртэнь хүүгэдэй наадахай бэлэглэлсэхэдээ, гурбан лоторейн билет үгэлсэһэн байгаа. Ноябриин 12-то үнгэргэгдэһэн тиражай таблица шалган гэһээнь, басаганай нэгэ билетдэнь пианино тудаһан байба.

Городой нөөсэлгын кассанууд һүүлэй хоёр, гурбан үдэрэй туршада хамта дээрэнь арбаад мянганай шүүбэри ажалшадта түлөөд байна. Мүнөө удаадахи—наймадахи тиражда хабаадалсаха дуратайшуул лоторейн биледүүдые олоорнь абажа эхилэә.

А. Половников,
Улаан-Үдын 301-дэхи түбэй нөөсэлгын кассые даагша.

Энеэбхилэн хараад һууһан а... нүхэрнай Улаан-Үдын барил... шадай дунда үндэр бүтэ... ажалаараа суурхадаг, түрүү... нүүдэй нэгэниинь болонхой. ...рыень хэлэхэдэ, Сергей Осип... Осипюк шэнэ гэрнүүдые ... лаар дулаасуулхын тула ма... томо котельнэ торхонуудые ... саргагшадай бригадир юм. ... мэһээ нүхэр Осипюгай даадаг ... саргагшадай ажал хүдэлм... саг соонь хэжэ дүүргээгүй һа... барилгашадай гараар бүтэһэн ... тэрэ дарыдаа ашаглалгада ү... хэгүйнь мэдээжэ. Эдэ бүг... һайнаар ойлгоһон хабсаргаа... бултадаа шангаар ажа... жа, даалгагдаһан ажалаа ... шанартайгаар, болзор соонь ... шаахые эрмэлзэдэг. Һаяхан ... нэрэй бригада түмэр-бетон ... нүүдые гаргадаг заводой коте... цехые ашаглалгада үгэжэ, ... нэгэ амжалта туйлаба ха... Энэнь нэгэ часай туршада ... тонно уурал үгэжэ байха ... тэй. Зураг дээрэ: С. О. Осип...

П. Яхновецкиин фот...

Соёлой мэдээсэлнүүд

БИБЛИОТЕКЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ СЕМИНАРТА

ХОРИ тосхондо аймагай библиотекын хүдэлмэрилэгшэдэй семинар һаяхан болобо. Тэрээндэ 46 хүн хабаадалсаа.

Семинар дээрэ КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар библиотекэнүүдэй ябуулха хүдэлмэри, библиотекын ажалые түсэблэхэ, номуудые бүлэг бүлэгөөр илгаха тухай аймагай арад зониие номоор хангалгын нэгэдэмэл түсэб зохёолто тухай болон бусад асуудалнууд хэлсэгдэбэ.

Аймагай библиотекые даагша Лисова, Хориин библиотекын хүдэлмэрилэгшэ Санжин, Красно-Партизанай хүдөөгэй библиотекые даагша Байбородина болон бусад үгэ хэлэһэн байна.

Семинарта хабаадагшад аймагай методическа нэгэдэл эмхидхэхэ, библиотекын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэ тухай дурадхал дэмжээ.

Вл. Кавкин.

МАЛШАДТА АЙЛШАЛБА

ОРЛИГОЙ (Аха) 11 жэлэй һургуулиин багшанартай хамта эндэхи соёлой байшангай уран һайханай бүлгэмэйхид Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо ошожо, зүжэг наада харуулба.

В. Бильтагуров, Р. Жамбалов, С. Дондокова, Г. Татарникова болон бусад гоёор дуулаа, уян бэрхээр хатараа, шүлэг уншаа. Мүн Р. Цыбиковэй «Урагшагүй инаг дуран» гэһэн зүжэг харуулагдаба.

Гадна һургуулиин һурагшад багша Семёновой хүтэлбэри доро, «Коммунизм» колхоз ошожо, наада табяа.

Вл. Галсанов.

БАГШАНАРАЙ КОНЦЕРТ

УЛБАГА, ГАЛБАЙ нютагуудай хүдөөгэй клубууд хододоо зугаатай, наадатай. Тэндэ Галбайн найман жэлэй һургуулиин багшанар хододоо айлшалжа, наада концерт харуулна. Концертынгээ урда тээ элдэб темэтэй элидхэл хэнэ, лекци уншана.

С. Ардуев.

ТУҺАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ЭНЭ ҮЕДЭ хүдөөгэй клубуудые даагшанар, уран һайханай олохон бүлгэмүүдые хүтэлбэрилэгшэдэй долоон хоногой семинар аймаг бүхэндэ үнгэргэгдэжэ байна. Тэндэ колхозой, совхозой болон профсоюзай клубуудые даагшанар, комсомолой хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсана. Тэрэшэлэн театрай артистнар, хүгжэмэй училищиин студентнэр, арадай творчествын байшангай методистнар тэндэ уригдана.

Семинарта хабаадагшад зүжэг наада табилгын болон дуу хүгжэмэй арга онол, мүн хатар олоороо наадалгатай танилсаа. Семинарта хабаадагшад шэнэ дууида, хатар танцада һуралсаа. Нэгэ акттай зүжэг тухай хөөрэлдөө.

Хориин, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй аймагуудта болоһон семинар һонирхолтойгоор үнгэрөө. Иимэ семинар Кабанскда, Баргажанда болон бусад аймагуудта һаяар үнгэргэгдэхэнь.

МОСКВА ЭЛЬГЭЭГДЭХЭ БОЛОБО

Кино... кино... Өөрынгөө ажаллажа байһан завод, предприятиин ажал хүдэлмэриие кинодо хаража һуухада хэды урма зориг түрүүлмэ, зохид һайн байдаг гээшэб?! ЛВРЗ-гэй Культурын байшангай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн һайн дураараа кино зохёогшод һүүлэй үедэ горитой амжалта туйлаба. Эдэнэр заводойнгоо хүдэлмэришэдэй ажабайдал, ажаһуудалда зорюулагдаһан олон тоото кино гаргажа, хирэ хирэ болоод тэдэнэртээ харуулжа байдаг һайн һайхан заншалтай юм. Киностудиин эмхидхэжэ гаргаһан «Пионернүүдэй зун», «Октябрьска үйлсэдэхи гэр» гэһэн фильмнүүд олоной зүгһөө һайшаал, магтаалда хүртэнхэй. Энээнһээ гадна, тус киностуди заводойнгоо цех, бригада, хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн хододоо буулгажа, үүсхэл оролдолго ехэтэй заводойнгоо түрүүшүүлэй дүрсэлые арад зоной дунда тараажа байдаг. һайн дураараа кино зохёогшодой дунда һаяхан конкурс үнгэргэгдэһэн юм. Эндэ локомотив-вагон заһабарилгын заводой киностудиин коллектив шалгаржа, нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртэһэн байна. Хоёрдохи, гурбадахи мүнгэн шанда Баунтын аймагай культурын таһагай; Улаан-Үдэ городой хүүгэдэй техническэ станциин киностудинууд хүртэнхэй.

«Буряадай АССР-эй 40 жэлэй ой» гэһэн кинофильм конкурсын гэшүүдээр һайшаагдажа, Москвагай центральна телестудида эльгээгдэхээр зуушалагдаа. Тус киное Улаан-Үдэ городой хүүгэдэй техническэ станциин киностуди буулганхай.

С. Улаханов.

ДҮЛИИ НУУРАЙ ЭРЬЕДЭ

ОНТОХОН

Тайгын нуур табан тээһээ аюултай. Нэгэтэ хара дэлһэтэ, һарагар эбэртэ хандагай нуурһаа ундалхаа, замаг ногоо эдихэеэ, хүйтэн уһандань һэрюусэн ойморхоёо ерэбэ.

Нуурай хулһанай дундуур тамаржа ябаһан шурхы һөөг бурраһаар нууга хээд, нуурай эрьедэ хороод һууһан ангуушаниие хараад, хандагайда хандан: «буудахань! буудахань!»—гэбэ ха.

Хара дэлһэтэ хандагай хамараа һарнайлган үндэжэ, шэхэеэ дэрылгэн шагнажа үзөөд, уһа уухаа этигэл ядаад, тэхэрижэ ябаба.

Нуурай эрье дээрэхи үндэр хухюурта һууһан хара хирээ: «Худалаар! Худалаар! Хандагай тэхэри!»—гэбэ.

Хандагай зогсоод, «Энэ хоёрой алиндань үнэншэхэ бэлэй» гэжэ байтараа, ехэ ангаһан хадаа: «Хай, нуур соо шилсайжа һууһан нугаһан юу хараа гээбшэ даа, харин хурса нюдэтэй хирээ бултые хараад һуугаа бэшэ гү?—гээд, ээл тээл тээлмэрдэжэ байһанаа нуур уруу орохо гэжэ шиидээд ябатараа буудуулшаба. Хухюур дээрэ һууһан хара хирээ дотор гэдэһэндэ табгай шиирэдэ хүртэбэ.

Д. Мадасон.

Түнхэнэй аймагай Жэмһэг нютагта ажаһуудаг Доржо Сотниковой хөөрэһэн үльгэрһөө 1935 ондо бэшэгдээ.

ТААБАРИ ТААЛСАЛГА ҮРГЭЛЖЭЛЬӨӨР

Энээнэй урдахи амаралтын үдэрэй номерто, замда ябаһан гурбан нүхэдэй үндэгэ хубааһан тухай таабари толилһон байгаабди. Энэ таабарие тааһан тайлбаринууд манай уншагшадһаа олоор оробо.

Хяагтын аймагай «Эрдэм» колхозой гэрэй эзэн эхэнэр Сындэмэ Дылыкова, Хорнин үйлэдбэриин управлениин Нарһатын совхозой тракторист Ким Борбодоев, тус управлениин Чисаанын совхозой 2-дохи фермын хүдэлмэришэд Цыбик-Доржи Чимитцыренов, Цыдыббал Цыденжапов, Дунда-Худанай найман жэлэй һургуулиин һурагша Цыбан-Жаб Гунсуев, мүн энэ совхозой механизатор Доржи Цыренжапов, Хэжэнгын 11 жэлэй һургуулиин һурагша Гыма Цыбикжапова, Хориин «П...да» колхозой гэшүүн Аюша Я...лов гэгшэдэй бэшэһэн бэшэг... гэ доро орожо ерэбэ.

Эдэ нүхэднай таабари б...даа таагаа. Гэбэшье нүхэр Я...лов ведро соохи үндэгэ нэгэ... ехээр абаа гээшэ ха. Тингэб... зүб бодоо.

Таабариимнай тайлбари ...

1-дэхи хүн—35 үндэгэ,

2-дохи хүн—26 үндэгэ

3-дахи хүн—20 үндэгэ эдэ...

Энэ номерто мүн лэ нүхэд ...хеев Дышинов хоёрой бэш... нэгэ хүнэй капуста, ямаан, ... гурбые уһа хайшан гэжэ гата...һан тухай таабари таахые ду...ханабди.

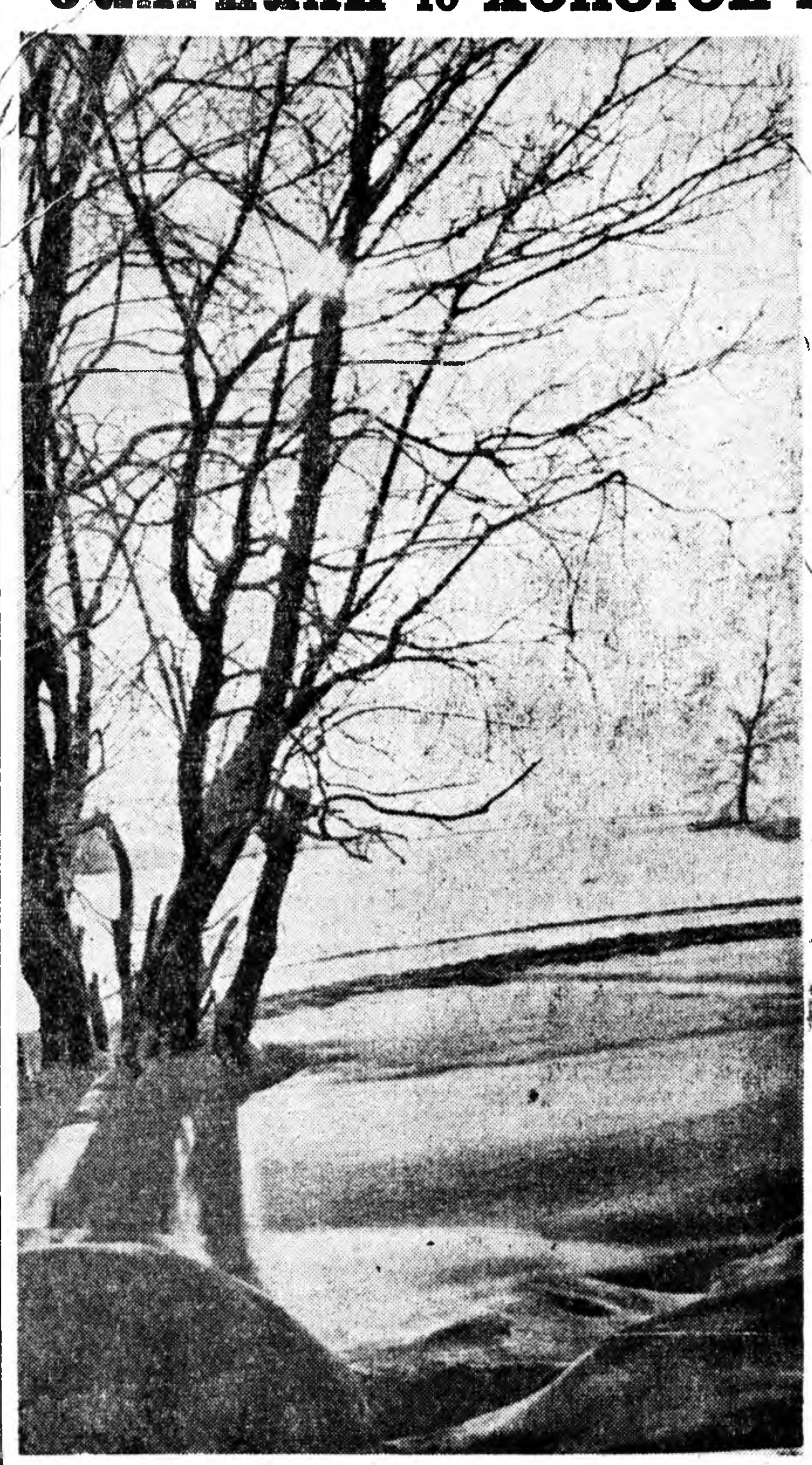
ТААБАРИ

Замда ябаһан нэгэ хүн ...пуста, ямаан, шоно гурб... абажа ябатараа нэгэ ехэ у... гаталха болобо. Тэдэнээ н... доро абаад, уһа гаталжа шад... хагүй байжа, нэгэ нэгээр з...жэ гаргаха баатай болоо. К...пуста ямаан хоёроо суг ор... бол, ямааниинь капуста... эдижэрхихэ, шоно ямаан хоёр... сугтань орхиходо, шоно ям...гаа эдижэрхихэ ха юм.

Тэрэ хүн эдэнээ бэе бэеда... эдилсүүлэнгүй, уһанай саа... хайшан гэжэ гаргаха аргат... болоноб?

Таабари эльгээгшэд
Б.-М. ДЫШИНОВ,
С. ДЫРХЕЕВ.

УЛАРИЛАЙ 10 ХОНОГОЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

Саһанай һүүлээр... В. ЗОРКИНОЙ фотоэтюд.

Декабриин түрүүшын арбан хоног соо республикымнай газар дайда дээрэ ехэнхидээ сэлмэг, хүйтэншэг уларилтай байба. Арбан хоногто хүйтэнэй дунда зэргын хэмжээн ехэнхи нютагуудта 16—20 градус байгаа.

Байгал шадарай зонодо пилээд дулаан байгаа. Тэндэ арбан хоногой хүйтэнэй дунда зэргын хэмжээн Горячинскда—6, Кабанскда, Нестереводэ — 12 градус хүрөө. Энэнь жиирэй уларилһаа дулаагаараа 3—4 градус дээшэ болоно.

Арбан хоногой түрүүшын хахадта бараг дулаан байгаа. Сүүдхын уларилай дунда зэргын хэмжээн зарим үдэрнүүдтэ 10—12 градус хүрэтэр дээшэлээ. (Нормоһоо 8—10 градус дээшэ байгаа). Удаань декабриин 7—8-най үдэрнүүдтэ хүйтэрхэдөө 27—31 градуста хүрэһэн байна. Саһан энэ һарын 4—5-да ороһон байха юм.

Ороһон саһан Түнхэнэй зонодо 1—2 миллиметр, Зэдэдэ, Хяагтада—2,5, Мухар-Шэбэртэ—4—7 миллиметр унаа. Зүгөөр Горячинскда хаа хаанаһаа ехэ—13 миллиметр саһан ороһон байна. Арбан хоногой эсэс хүрэтэр республикын бүхы газар нютагууд саһаар хушагдаа. Энэ хугасаа соо 2-һоо 10 сантиметр хүрэтэр зузаантай саһан ороһон байха юм. Эгээн ехэ саһатай газар гэхэдэ: Баргажанда 23, Горячинскда 30 миллиметр байба.

Үнгэрһэн 1962 онойхитой сасуулхада, мүнөө жэл саһан һураггүй бага. Һулашаг һалхитай, үглөөгүүр жабартайшаг байгаа. Арбан хоногой һүүл хүрэтэр газар 98—139 сантиметр хүрэтэр гүнзэгыдэ хүрөө.

Ин. КОТОВ.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерториин мэдээсэһэнэй ёһоор, нөөдэр республика доторнай ... зэргэ үүлэтэй байха, саһан ...хогүй. Зүг бүхэнһөө һулахан ... һалхилха. Улаан-Үдэ городто ...лөөгүүр 14—16, үдэртөө 5—7 ...дус хүйтэн болохоор багсаагда...

Декабриин 16—17-ной ү...нүүдтэ республика дотор үүлэ...шэг байха, саһан орохогүй һ...ханаар һалхилха. Һүнииндөө ...гал шадарай аймагуудта 15—... бусад газар нютагуудта 25—... үдэртөө Байгал шадарай ай...гуудта 7—12, бусад нютагу... 13—18 градус хүйтэн байхаар ...леэгдэнэ.

Редактор
Ц. О. ОЧИРО...

Хилын саанаһаа

Италиин социалис партиин шэнэ секретарь

РИМ, декабриин 13. (ТАСС). Италиин социалис партиин Центральна Комитедэй заседани үсэгэлдэр боложо, партиин секретаряар Франческо де Мартино һунгагдаа.

Һая болотор энэ тушаалые даажа байһан П. Ненни Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшын тушаал даажа, правительствын составта ороһонтойнь дашарамдуулагдан партиин секретарь шэнээр һунгагдаһан байна.

Франческо де Мартино—Ненниин тала баригша, Италиин парламентын депутат, хуули ёһоной талаар профессор юм.

1968 он—хүнэй эрхые хамгаалха уласхоорондын жэл

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 13. (ТАСС). 1968 оние хүнэй эрхэ хамгаалха уласхоорондын жэл гэжэ соносхохо гэһэн резолюциие Генеральна Ассамблей үсэгэлдэрэйнгөө заседани дээрэ нэгэн дуугаар баталан абаа.

Хүнэй эрхэ тухай бүгэдэ ниитын декабриин 10-да эндэ эхилһэн аад, соносхоһон сагһаа хойшо 1968 ондо 20 жэл гүйсэхэ юм.

Үндэһэ яһанай илгаа гаргагшадта сохилто хэгдэбэ

КАИР, декабриин 13. (ТАСС). Африкын оронуудай ажалай министрнүүдэй хоёрдохи конференци декабриин 10-да эндэ эхилһэн аад, үсэгэлдэр хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

Конференциин хаража үзэһэн бусад асуудалнуудай дунда Урда-Африкын Республикада үндэһэ яһанай илгаа гаргалга тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Ажалай уласхоорондын организациһаа Урда-Африкын Республикын правительствые гаргаха гэжэ тус организацида конференци һанамжалан дурадхаа.

Урда-Африкын правительство ажалай уласхоорондын эмхиин гэшүүн байжа шадахагүй. Юуб гэхэдэ, тус правительство энэ организаци тушаа абаһан уялгануудаа дүүргэнэгүй. Ажалай уласхоорондын организациин гэшүүнһээ Урда-Африкын Республикые гаргаха, тэрэшэлэн организациин конференци дээрэ түлөөлэгшэдэйнь үгэ хэлэхэ, тэрэнэй подкомиссинуудай хүдэлмэридэ хабаадаха эрхые хаһаха тухай асуудал хаража үзэхэ шухала гэжэ конференци тоолоно.

Ажалай уласхоорондын организациин уставта заһабари оруулхые конференци мүн лэ дурадхаа. Үндэһэ яһанай илгаа гаргаха политика элитээр бэелүүлдэг гэшүүдээ саг зуура гү, али эсэслэн гаргаха эрхэ тус заһабариин ёһоор ажалай уласхоорондын организацида олгогдоно.

Үгэеэ ойлголсонгүй тараба

БРЮССЕЛЬ, декабриин 13. (ТАСС). Европын экономическа нэгэдэлэй министрнүүдэй соведэй түрүүшын сесси Брюссельдэ дүрбэн үдэрэй турша соо хүдэлмэрилөөд, үсэгэлдэр урмагүй муу оршон байдалда дүүрэһэн байна. «Юрэнхы дэлгүүрэй» хүдөө ажахын политикын асуудалнууд энэ сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

Сесси декабриин 16 хүрэтэр таһалдуулагдаба. «Зургаанороной» министрнүүд зүбшэн хэлсэһэн асуудалнуудайнгаа нэгээршье үгэеэ ойлголсожо шадаагүй.

Үсэгэлдэрэй заседани дээрэ түрүүлэгшээр һууһан Голландиин хүдөө ажахын министр Бисхейвел иигэжэ мэдүүлээ. Комплексно түсэбэй талаар үгэеэ ойлголсохын аргагүй гэжэ тоолоноб. Энэ түсэб хадаа һүнэй продуктнуудай, рисэй болон мяханай сэн гуримшуулха, тажожниин түлөөһэ хороохо тухай асуудалаар ерэхэ жэлдэ Женевэдэ эхилхэеэ байһан хэлсээн тушаа юрэнхы политика тодорхойлхо, ороохо тарияанда нэгэн адли сэн тогтоохо ябадал хараална.

Өөрынгөө хүдөө ажахын политикые энэ оной декабриин 31 хүрэтэр эсэслэн тодорхойлхо гэжэ байгша оной май һарада «Юрэнхы дэлгүүрэй» оронууд шиидхээ һэн. Гэбэшье зүблөөн дээрэ түрүүлэгшээр һууһан Бисхейвел хадаа декабриин 31 хүрэтэр хэлсээн баталагдажа шадахагүй гэжэ мэдүүлээ.

Дурсагдаһан болзор хүрэтэр хэлсээ баталхые хамагай түрүүндэ Франци баадхадаг, тиихэдэ дурадхагдаһан хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые гол түлэб Баруун Германи буруушаадаг зангаараа.

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
1963 оной декабриин 15.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00601. Зак. № 7113.